

Str.

7: *Bezděčná cesta okolo světa* — kouzelná hra ve čtyřech jednáních od něm. autora frašek Gustava Rädra (1810—1868). Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 7. prosince 1845 ve prospěch Anny Kolárové-Manetínské. Později nově Kolárem zpracována a pod názvem *Chňap, Lap, Šňůra* provedena v aréně na hradbách 7. července 1870;

(Překlad) Takové frašky jako „Bezděčná cesta okolo světa“, které se s drobnými, obratně provedenými změnami mohou jakožto výpravné hry pro arénu stát kusy vpravdě kasovními, měly by být z repertoáru české scény v zimní sezóně úplně vyloučeny. Naopak v létě se v aréně rádi zřekneme kusů konverzačních. Bohužel byl k této volbě beneficiant přinucen nepředvídanou náhodou (p. Brava chtěl při svém benefičním představení původně dávat operu „Oldřich a Božena“; zabránilo tomu však onemocnění p. Lukese). Měl-li p. Brava divadlo vyprodáno, pak to nebylo ani tak zásluhou přitažlivosti kusu, jako spíše obliby beneficiantovy. Nicméně se obecenstvo bavilo opravdu dobře, poněvadž drastická komika pánů Sekyry a Kašky se svým lokálním zabarvením působí vždy živě na bránci velké části diváků. Ušetřili bychom si ostatně tentokrát tento referát, kdyby p. Lukes včerejšímu odpolednímu představení nebyl dodal vyšší uměleckou úroveň přednesem několika českých národních písní i svým rozloučením s českým obecenstvem. P. Lukes dokázal také tentokrát, jakou lyrickou sílu v něm ztrácí naše scéna a jakého skvělého pěvce písní naše koncertní síně. P. Lukes zpíval několik známějších skladeb, které máme v nejlepší paměti ještě z dob Schäfrové a Andra, a nezůstal za tímto pánem nijak pozadu. Obzvláště vynikl cituplným a přesným přednesem méně známé národní písně „Když tě vidím, má panenko, v tom kostele klečeti“, která vzbudila pravou bouři potlesku. Opětně volán, přidal p. Lukes ještě dvě národní písně, které oblíbenému pěvci vynesly nové projevy pochvaly nadšeného obecenstva.

Aréna — míněna aréna ve Pštrosce, letní nekryté divadlo, postavené r. 1849 na Vinohradech za bývalou Koňskou branou. Hrávalo se v ní česky i německy. Dramaturgem českých her byl J. K. Tyl. Počátkem let šedesátých byla aréna zbořena a nedaleko ní bylo zřízeno velké divadlo Novoměstské; *Brava* — František B. (1811—1882), herec a bas buffo, v l. 1834—1858 člen Stav. div. Zpíval v něm. i v čes. operách, zejména komické role, a vypomáhal též

v českých představeních. Ve Škroupově opeře Oldřich a Božena zpíval úlohu Domaráda; *Lukes* — Jan L. (1824—1906), přední pěvec a organisátor českého pěveckého ruchu v šedesátých letech, vynikal jako interpret národních písní; *Sekyra* — Josef S. († 1864), komik, hrál dlouho i v německých hrách ve Stav. div.; *Kaška* — Jan K. (1819—1869), původně krejčí, pak člen herecké družiny Tylovy, komik a představitel českých lidových postav. Překládal též pod pseudonymem J. K. Zbraslavský divadelní hry a přispíval do soudobých časopisů; *Schäfer* — Braunecker Schäfrová (1825 až 1888), něm. herečka a zpěvačka, členka divadla na Vídeňce. V letech padesátých byla považována za nejlepší lokální zpěvačku v Rakousku; *Ander* — Alois A. (1821—1864), vl. jm. Anderle, něm. tenorista, nar. v Lipnici na Moravě, člen Dvorní opery vídeňské. Svými pěveckými výkony vzbudil pozornost Bedřicha Smetany;

- 8: *Jan, král anglický* — historické drama od Williama Shakespeara z r. 1595. Přel. spisovatel a knihopisec Fr. Doucha (1810—1884), překladatel klasických děl světové literatury. Po prvé ve Stav. div. 19. dubna 1857 ve prospěch Anny Kolárové-Manetínské;

(Překlad) Inscenace Shakespearova „Krále Jana“ je vždy nevděčná a obtížná tam, kde nelze vynikajícími silami obsadit i podružné role. Drama samo je spíše prologem k pozdějším básnickým dílům Shakespearovým a jako prolog je asi sotva vhodné teprve na konci Shakespearovy sezóny. Skládá se ze scén, řazených k sobě většinou jen jako obrazy, mezi nimiž se vine sotva pozorovatelná dramatická červená nit, je-li tu vůbec nějaká. Ani tento kus se asi nestane trvalým obohacením českého repertoáru, i když včerejší představení bylo dosti bohaté na zajímavé podrobnosti. Zvláště vynikající byl výkon beneficiantky pí Kolárové jako Konstance. Ve svých hlavních scénách v třetím dějství pravdivě vyjadřovala hroznou, postupně vzrůstající bolest rozdrásaného mateřského srdce. Každé, i sebejemnější hnutí mysli podávala přirozeně, i nerozpakujeme se počítati Konstanci k nejlepším rolím pí Kolárové a uznáváme, že pochvala obecnostva byla zasloužená. P. Kolár st., který vytvářel postavu levobočka s veškerou vervou a uměleckostí jemu vlastní, vyrovnal se beneficiantce ve snaze pozdvihnout celek na vyšší uměleckou úroveň. Scéna oslepení ve čtvrtém jednání mezi Arturem a Hubertem (pí Pešková a p. Chauer) působila mocným dojmem. Zvláště pí Pešková svou hrou dokázala, že by byla schopna zvládnout i jiné úlohy než ty, které se jí dosud přidělují. Vyzdvihujeme ještě výkon p. Šimanovského, o jehož benefičním představení „Dona Carlose“ budeme míti příležitost referovat příští pondělí. Ostatní menší role mohly být ovšem obsazeny jinak. Deklamovalo se částečně se značně přepjatým pathosem, ba dokonce úplně falešně. Překlad, jedna z nejzdařilejších prací obratného shakespearovského překladatele p. Fr. Douchy, sleduje věrně originál jak ve scénách vrcholných, tak i ve scénách méně závažných,

9: *Die Blendungsszene* — Hubert de Burgh na popud krále Jana má vypálit oči královu synovci Arturu Plantagenetovci, pretendentu trůnu; dojat nezáladností princovou čin neprovede; *Peška* — Eliška Pešková (viz stať a vysv. k str. 65 a Div. IV, str. 256); *Chauer* — Josef Ch. (1805—1859), původně divadelní ochotník, později člen divadla ve Štýrském Hradci, od r. 1844 ve svazku divadla českého. Hrával dobromyslné otce i tragické hrdiny. Po odchodu Tylově z Prahy (na podzim r. 1851) vedl a organisoval česká představení až do své smrti; onemocněl počátkem r. 1859 a 1. března zemřel. Poslední jeho benefiční představení byla premiéra Schillerova Viléma Tella (Stav. div. 28. listopadu 1858); viz též str. 27; *Don Carlos, infant španělský* — dramatická báseň v pěti jednáních od Friedricha Schillera (1759—1805) z r. 1787. Přel. Kliment Püner (*1811), lékař a horlivý překladatel divadelních her. Po prvé ve Stav. div. 6. listopadu 1853. Představení 26. dubna 1857 bylo ve prospěch Karla Šimanovského (1826—1904), předního představitele hrdinů a tragických milovníků;

(Překlad) Našim beneficiantům možno dosvědčit, že se snaží poskytnout obecenstvu, i když ne vždy něco nového, tedy přece pokud možno něco dobrého. Snaha dávat stále nové hry by mohla podle našeho názoru příliš snadno vést k extrému, k jednostrannosti. I když obecenstvo českých odpoledních představení zůstává vcelku stále stejné a počet ročních představení je jenom nepatrný, přece rádo přijímá reprisy dobrých dramát. Don Carlos byla zajisté volba dobrá a úspěch, i když by bylo možno ještě leccos požadovat v souhře i detailech, byl zaručen již tím, že dvě hlavní mužské úlohy, Dona Carlose (p. beneficiant Šimanovský) a markýze Posu (p. Kolár st.), bylo možno svěřit schopným silám. Don Carlos je nejlepší role p. Šimanovského. V prvních scénách bylo by na místě více přirozenosti než pathosu, neboť takto se jednotlivé scény nemohly náležitě uplatnit. Výjimku tvoří scéna mezi Donem Carlosem a Albou, v níž p. Šimanovský výborně předvedl dlouho potlačovanou a náhle mocně propuknuvší podrážděnost. Žalátní scéna, vyžadující mnoho síly a výrazu, vyvážila však svou zdařilostí úplně dojem případných dřívějších nedostatků. Páně Kolárův markýz Posa je skvělá postava; středověké výrazné rytířství a ideální názory oné doby, která byla pro takové ideály ještě příliš časná, spojuje p. Kolár v celek ve všech podrobnostech dokonale zaokrouhlený. Scéna s královnou ve čtvrtém jednání je vrcholný okamžik. Král Filip byl svěřen p. Chauerovi. Poznamenáváme jen, že p. Chauer, ač tento výkon patří k jeho nejslabším, si uměl svou přiměřenou hrou pomoci z mnoha nebezpečných úskalí. Jakési okolnosti způsobily změnu v obsazení ženských rolí, jež nebyla na prospěch celku. Byť i pí Pešková (Eboli) ve své, obtížné úloze, zejména však v obou scénách s Carlosem, vynikala, přece nemile rušilo, že královnou musila představovat sl. Lipšová

jejíž slabý orgán pro tuto tragickou hrdinku nepostačuje. Poněvadž jsme pí Kolárovou viděli v pátek v *Adrienně*, nemohla tu rušivě zasáhnout nemoc a je více odůvodněna pověst, že pí Kolárová vrátila svoji roli jen z obavy před novým, ještě nezacvičeným napovědou. Experimenty toho druhu by však mohly mít nepříjemné důsledky. Z těchto důvodů musíme o téměř improvizovaném výkonu pí Peškové pronésti úsudek tím příznivější. Sl. Lipšová učinila vše, co bylo v jejích silách, přes nedostačující fyzické prostředky. Pünerův již starší překlad, byť i plynulý, je přesto místy velmi chybný. Tento nedostatek ještě více vynikal proto, že mnozí členové českého jeviště musí ještě svádět tvrdé boje s gramatikou.

Kolár d. ält. — Josef Jiří K. starší (1812—1896), významná osobnost v dějinách českého divadla, spisovatel, překladatel Shakespeara, autor úspěšných původních her (*Magelóna* 1852, *Pražský žid* 1871, *Smiřičtí* 1882 aj.), herec a režisér, vynikající interpret postav klasického repertoáru (*Lear*, *Shylock*, *Hamlet*, *Richard III.*, *Jago*, *Valdštýn*, *Mefistofeles* a m. j.);

10: *Lipš* — Marie Lipšová (1831—1890), vl. jm. Liebscherová, zpočátku působila u kočujících divadelních společností, od r. 1854 ve Stav. div., kde hrála česky i německy; *Fr. Kolár* — Anna Kolárová (1817 až 1882), roz. Manetínská, choť J. J. Kolára, vynikala v oboru tragických milovnic (*Desdemona*, *Ofelie* aj.), později hrávala též vážné matróny a role charakterní; „*Adrienne*“ — Adrienna Lecouvreurůvá, truchlohra v pěti jednáních od franc. dramatiků Eugena Scribe (1791—1861) a Ernesta Legouvé (1807—1903). Po prvé ve Stav. div. 1858;

11: *Bratři v Archangelsku* — činohra v pěti jednáních z r. 1827 od V. K. Klicpery (1792—1859). Po prvé v aréně ve Pštrosce 30. července 1857;

(Překlad) Proti oprávněným steskům českého obecnstva a žurnalistiky na špatný výběr dosavadního repertoáru se režie po dlouhou dobu ohrazovala se železnou důsledností. Teprve nyní nastává zdá se obrat k lepšímu. Včera byl proveden Klicperův kus „*Bratři v Archangelsku*“, který označilo divadelní návštěvní jako drama (my bychom jej však raději nazvali veselohrou). Toto dílo je přepracováním „*Dvojčat*“ téhož autora. Dvojčata, která jsou od útlého dětství několik set zeměpisných mil od sebe odloučena a vychovávána a která jsou si k nerozeznání podobna, setkávají se najednou v Archangelsku, kde oba vyřizují záležitosti ženitby. Námět umožňuje vytvořit pěknou řadu velice působivých scén a musíme uznat, že Klicpera skutečně vytěžil z látky mnoho pikantního. I kdybychom se vyslovili pro menší počet jednání a pro výraznější individualisaci obou hlavních osob, jsou přece zvláště episodní postavy utvářeny s tak rozkošným humorem a celek tak dobře členěn a zaokrouhlen, že drama znamená podstatné obohacení českého repertoáru. Obsazení

bylo velmi zdařilé, až na to, že pí Wiedermannovou mohla zajisté účelněji zastoupit pí Kolárová. P. Šimanovský hrál oba bratry. Přiznáváme s potěšením, že pokud to záleželo na něm, učinil, co bylo možné, aby umírněnou hrou a vhodným zvládnutím svých vynikajících schopností vyjádřil jejich rozdílné charaktery. Jmenujeme-li dámy pí Peškovou a sl. Lipšovou, pak pány Kolára a Pokorného jako představitele druhých rolí, jest už tím dáno svědectví pečlivého provedení a dobré souhry.

Wiedermann — Helena Wiedermannová (1805—1861), členka Stav. div., representantka milovnických rolí v něm. i čes. představeních. V l. 1857—1859 působila v divadle ve Vratislavi. Po návratu do Prahy uplatňovala se v rolích matek a komických starých;

- 12: *Pokorný* — František P. (1833—1893), původně člen něm. divadelní společnosti Lösslövy v Mladé Boleslavi, později angažován jako druhý milovník k českému divadlu. Měl též vlastní divadelní společnost; *Listy o ledačem* — V řadě článků publikovaných pod tímto společným názvem mluví Neruda po prvé o některých základních otázkách týkajících se českého divadla. K jeho obrazu nedělních odpoledních představení třeba přiřadit jeden z Obrázků divadelních, otištěný pod názvem „V neděli odpůldne“ v Hlase 15. ledna 1862, str. 273. Jinak v těchto statích je nejvýraznější otázkou vzájemná souvislost divadelního obecnstva a povahy repertoáru, k níž se tehdy posuzovatelé divadelního života stále vraceli. Už Havlíček ukazoval na příčinu nesnází, když v roce 1846 shledával stejně obtížným, ba nemožným redigovat jediné noviny nebo řídit jediné divadlo (k tomu ještě redukované na jedno či dvě týdenní představení) pro všechny vrstvy národa a uspokojovat jejich různé zájmy a nároky. Programové řízení repertoáru ztěžovala také hojná benefiční představení, při nichž si volili hru sami herci, kteří měli podíl na výtěžku představení a zvali k nim osobně divadelní obecnstvo. V kritických úvahách o divadelním repertoáru Neruda hlavně odmítal vídeňskou frašku, přimlouval se za dramatickou literaturu francouzskou, zvláště veseloherní, oceňoval a požadoval dramata Shakespearova;
- 13: *Čtenářský spolek* — Akademický čtenářský spolek, založený r. 1848, byl kulturním a společenským střediskem vysokoškolského studentstva. V r. 1859 sídlil v Praze I, Jilská ul. čp. 451; *lokalita* — místnost; *Matice česká* — společnost zřízená r. 1831 a organisovaná zvláště Palackým, Jungmannem a Preslem; měla pečovat o český jazyk a literaturu vydáváním knih vědeckých i beletristických;
- 14: *habitués* — předplatitelé, stálí hosté; *sezóna předloňská ... Shakespeara předvedla* — uvedení Shakespearových tragédií Koriolán (po prvé 1. března 1857) a Král Jan (po prvé 14. dubna 1857) ve Stav. div. v překladu Fr. Douchy spolu s provedením Hamleta a Othella podstatně přispělo k celkovému zvýšení úrovně českého repertoáru;
- 17: *Heintzová* — Albína H., žačka E. Peškové, hrála od r. 1858 v českých

- představeních ve Stav. div. a měla převzít obor churavějící Kolárové. V r. 1859 však odešla k divadlu do Štýrského Hradce a odtud do Mnichova, kde v letech šedesátých zemřela;
- 18: *Kolár mladší* — František K. (1829—1895), herec a režisér Proz. a Nár. div., malíř a ilustrátor, synovec J. J. Kolára;
- 19: *Chramosta* — Josef Ch. (1829—1895), povoláním fotograf, zprvu člen kočujících společností divadelních, později člen divadla Stavovského a Prozatímního; *Lapil* — Jan L. (1816—1866) působil v čes. hrách ve Stav. div. od r. 1842; později byl členem souboru Proz. div. Na scénu ho uvedl J. K. Tyl; viz Div. III, str. 240; *Polák* — Karel P. (1834—1906), časem se zdokonalil v přednesu a vynikal dobrou deklamací;
- 20: *Hadrián z Římsu* — rytířská veselohra ve čtyřech jednáních z r. 1817; *Diblík* — ... šotek z hor, obraz z venkovského života v pěti dějstvích od něm. herečky a úspěšné dramatické spisovatelky Charlotty Birchpfeiffrové (1800—1868), která pohotově upravovala povídky a romány jiných autorů v umělecky nenáročná, ale scénicky účinná dramata. Přel. Božena Němcová. V knižním vydání (34. sv. Divadelní bibliotéky Pospíšilovy z r. 1861) je uveden jako překladatel J. V. Frič, který však, jak dosvědčuje korespondence Němcové, pracoval s materiálem Němcovou mu dodaným; viz Spisy Boženy Němcové v KK, sv. Básně a jiné práce, 1957, str. 205—295; *Don César a spanilá Magelóna* — tragédie ve čtyřech dějstvích od J. J. Kolára. Po prvé ve Stav. div. 2. února 1852; *Obžinky* — veselohra ve dvou jednáních od polského dramatika Józefa Korzeniowského (1797—1863), předchůdce realismu v polském divadle. Přel. spisovatelka Polka Honorata Zapová z Wiśniówskich (1825—1853). Po prvé v aréně ve Pštrosce 13. června 1852; viz Div. III, str. 17; *Hloupá a učená* — veselohra ve čtyřech jednáních od něm. autora veseloher Johanna Plötze (1786—1856). Pro čes. divadlo upravil Jan Krahulec. Po prvé ve Stav. div. 10. října 1858; *Hadrník pařížský* — drama v pěti jednáních s předehrou Zločin na nábřeží od franc. pokrokového dramatika a publicisty Félix Pyata (1810—1889). Přel. J. Kaška. Po prvé ve Stav. div. 11. ledna 1852; *Zrinský* — Mikuláš hrabě Zrinský (v originále Zriny), truchlohra v pěti jednáních z r. 1812 od něm. básníka a dramatika Karla Theodora Körnera (1791—1813), bojovníka za osvobození Němců z područí Napoleona a autora známých válečných písní. Přel. spisovatel populárních, zábavných a poučných knížek František Bohumil Tomsa (1793 až 1857). Po prvé ve Stav. div. 17. listopadu 1839;
- 21: *Romeo a Julie* — tragédie v pěti dějstvích. Přel. Fr. Doucha. Po prvé ve Stav. div. 3. dubna 1853; *Monika* — tragédie o třech dějstvích od J. J. Kolára. Po prvé ve Stav. div. 18. prosince 1846; *Mlynář a jeho dítě* — činohra v pěti jednáních od plodného něm. autora úspěšných divadelních her Ernsta Raupacha (1784—1854). Přel. Gothardt

- Silbernagel-Štříbrný. Po prvé ve Stav. div. 20. listopadu 1836; *Srniec* — aneb Nevinní viníci, veselohra ve třech jednáních od něm. dramatika, autora úspěšných her Augusta Kotzebua (1761 až 1819). Po prvé ve Stav. div. 17. února 1833; *Horymírův skok* — historická parodující balada od Františka Jaromíra Rubeše (1814 až 1853). Vyšla v VI. svazku Rubešových Deklamovánek 1844; *odhalení pomníku Radeckého* — pomník rakouského maršálka a vojévůdce Jana Josefa Radeckého (1776—1858) od sochařů Emanuela Maxe a Kristiána Rubena, ulitý z děl ukořistěných ve válce se Sardinii, byl odhalen na Malostranském náměstí v Praze 15. listopadu 1858; *Vysloužilci* — slavnostní hra v jednom jednání; *Divotvorný klobouk* — veselohra ve třech jednáních od V. K. Klicpery z r. 1817. Ve Stav. div. po prvé 4. dubna 1824; *Narcis* — nejúspěšnější dramatická práce něm. spisovatele Alberta Emila Brachvogla (1824—1878) z r. 1857. Předvádí život markýzy Pompadourové a jeho hrdinou je duchaplný Narcis Rameau. Po prvé ve Stav. div. 21. listopadu 1858; *Babenberkové* — spr. Adalbert von Babenberg (z r. 1858), i další práce Brachvoglovy, jako Mons de Cans (1859), Usurpátor (1860) aj., byly sice překládány do evropských jazyků, ale neudržely se dlouho ani na scénách německých, ani na scénách cizích;
- 22: *Vilém Tell* — poslední dokončené drama Schillerovo z r. 1804. Přel. J. K. (J. J. Kolár). Po prvé ve Stav. div. 28. listopadu 1858; *Karafiátek a rukavička* — fraška ve dvou jednáních od populárního autora vídeňských frašek Johanna Nepomuka Nestroye (1802—1862). Po prvé ve Stav. div. 5. prosince 1858; *Pan Čapek* — jednoaktová veselohra od polského dramatika Alexandra Fredra (1793—1876); *Rekrutýrka v Kocourkově* — jednoaktová fraška od něm. spisovatele Theodora Flamma (1821—1901), autora lidových her a románů z vídeňského života. Přel. J. K. Zbraslavský (Jan Kaška). Po prvé v aréně ve Pštrosce 29. července 1858; *Maixner* — Petr M. (1831 až 1884), malíř historických obrazů a podobizen; *Zillich* — Emil Z. (1830—1896), malíř a ilustrátor; *Barvitiis* — Viktor B. (1834—1902), malíř historických obrazů; *Lumpacivagabundus* — Zlý duch Lumpacivagabundus, Nestroyova fraška ve třech jednáních, přel. J. N. Štěpánek. Po prvé ve Stav. div. 3. května 1835. Později ji též přeložil F. L. Turnovský (1837—1901);
- 23: *Bachmann* — Eduard B. (1831—1880), něm. zpěvák, člen operních souborů v Drážďanech, v Pešti, Darmstadt, Amsterodamu, Záhřebu aj. V l. 1857—1865 člen divadla pražského; *Egmont* — historická hra v pěti jednáních (z r. 1788) z dějin nizozemského povstání proti španělskému panství Filipa II. v 2. pol. 16. stol. Hrabě Egmont, popravený r. 1568, je tu slaven jako oběť boje za svobodu. Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 26. prosince 1858; *Kryštof a Renáta* — činohra ve dvou jednáních. Podle franc. předlohy zpracoval něm. spisovatel, herec a hudební skladatel Karl Ludwig Blum (1786 až

- 1844). Přel. spisovatel a žurnalista Josef Řezníček (1823—1880), autor několika původních dramát. Po prvé ve Stav. div. 14. dubna 1846; *Ženich z hladu* — jednoaktová veselohra. Po prvé ve Stav. div. 1. ledna 1859. O hře referoval pod šifrou K. pravděpodobně Karel Sabina; viz Spisy Jana Nerudy v KK, sv. Divadelní hry; *Převržená slánka...* — jednoaktový dramatický žert od autora úspěšných divadelních her Karla Augusta Görnera (1806—1884). Přel. A. Prachovský. Po prvé ve Stav. div. 1. ledna 1859; *Zaklený princ* — veselohra ve třech jednáních od Johanna Plötze. Přel. Dalibor Hák. Po prvé ve Stav. div. 26. září 1852. Později hráno v úpravě E. Peškové;
- 24: *Ďáblův cop* — fraška ve třech jednáních. Napsali autoři četných oblíbených frašek herec Ludwig Flerx (1825—1890) a jeho přítel Karl Juin (vl. jm. Karl Guigno). Přel. F. M. (F. Mírovský?). Po prvé ve Stav. div. 6. ledna 1859; *Treumann* — Karl T. (1823—1877), něm. herec a divadelní ředitel, populární komik a přednášeč kupletů; *Ženiši* — spr. Ženichové, veselohra ve třech jednáních. Po prvé ve Stav. div. 27. listopadu 1826; *Polka před soudem* — jednoaktový balet sestavený baletním mistrem Voglem; *Panoš šibal* — spr. Panošova šibalství, fraška od A. Kotzebue. Přel. J. N. Štěpánek. Po prvé ve Stav. div. 28. září 1839; *Ženských se štítí* — jednoaktová veselohra od vídeňského dvorního herce a dramatického spisovatele Wenzla Lemberta (1780—1838). Přel. Kl. Püner. Po prvé v divadle v Růžové ulici 8. června 1847; *Mnoho povyku pro nic za nic* — veselohra v pěti jednáních z r. 1598. Po prvé ve Stav. div. 23. ledna 1859; *nejnepanštější překladatel* — narážka na Jakuba Malého, mluvčího literárních zpátečníků a hlavního odpůrce generace májovců, proti nimž hájil „panenskou“ národní čistotu bezobsažné epigonské literatury;
- 25: *Darebák* — fraška ve třech jednáních od něm. spisovatele frašek Friedricha Kaisra (†1874). Pro čes. divadlo upravil J. K. Tyl. Po prvé v aréně ve Pštrosce 14. října 1855; *Hána aneb Smíření Přemyslovců s Vršovci* — po prvotině Svatopluk (viz str. 60) druhý dramatický pokus Františka Věnceslava Jeřábka (1836—1893), pozdějšího žurnalisty a literárního historika. Po prvé v r. 1858 v básníkově rodišti Sobotce. Vyznamenáno v konkursu Náprstkově druhou cenou padesáti zlatých; *Dimitr* — Dimitri Ivanovič, tragédie v šesti jednáních od Ferdinanda Břetislava Mikovce (1826—1862), k níž autor částečně použil Schillerova zlomku Demetrius. Po prvé ve Stav. div. 19. dubna 1855;
- 26: *Matka a syn* — drama v pěti jednáních. Dramatisace románu *Sousedé* (Graunarne) švédské spisovatelky Fredriky Bremerové (1801—1866). Přel. J. V. Lomnický, vl. jm. Jan Vávra (1792—1866), který překládal z něm. divadelní hry a povídky pro mládež;
- 27: *Panna orleánská* — romantická tragédie v pěti dějstvích z r. 1801 od Friedricha Schillera. Přel. Karel Simeon Macháček (1799—1846). Po prvé ve Stav. div. 16. prosince 1838; *Loupežníci* — viz vysv.

- k str. 33; *Střelec kouzelný* — Freischütz, opera ve třech jednáních, od Karl Maria Webra (1786—1826), s textem jeho přítele něm. básníka F. Kinda (1768—1843). Po prvé v Štěpánkově překladu ve Stav. div. 6. května 1824 jako první české představení při nastoupení tří ředitelů čes. divadla Kainze, Polavského a Štěpánka. Později dávana pod názvem Čarostřelec v novém překladu J. Böhma. Po prvé v Proz. div. 24. února 1874; *Medalová* — Vilemína M., sopranistka; *Strakatý* — Karel S. (1804—1868), přední basista souboru pražského divadla; *Schwarz* — Jakub Sch. (*1835), barytonista. Působil u divadla v Solnohradě a Olomouci, od r. 1862 člen čes. Proz. divadla; *Věčný žid* — starobylá pověst zdramatisovaná něm. spisovatelem a dramatikem Ernstem Augustem Klingemannem (1777—1831). Po prvé ve Stav. div. 20. března 1850;
- 28: *Král Jindřich IV.* — činohra v pěti jednáních z r. 1597 od Williama Shakespeara. Přel. Fr. Lad. Čelakovský (1799—1852). Po prvé ve Stav. div. 20. března 1859; *Duch času* — fraška ve třech jednáních od E. Raupacha. Přel. spisovatel Josef Pečírka (1818—1870). Po prvé v divadle v Růžové ulici 29. listopadu 1842. V představení 6. března 1859 vystoupila v roli Milady sl. Polertova, ochotnice divadla u Sv. Mikuláše; *Katynka heilbronská* — rytířská činohra v pěti dějstvích od něm. básníka Heinricha Kleista (1777—1811). Přel. Fr. Doucha. Po prvé ve Stav. div. 22. listopadu 1857; *Jiného náhledu byl referent...* — v kritice českého představení Krále Jindřicha IV. podepsané šifrou !! a uveřejněné 23. března v Prager Zeitung 1859, č. 70; *komis* — příručí;
- 29: *Libická* — Arnoštka L. (1837—1893), žačka Heleny Wiedermannové, odešla po několika pohostinských vystoupeních ke kočovné společnosti Kullasově. V r. 1862 se vrátila k pražskému českému divadlu a byla angažována pro obor sentimentální a hrdinský; později řídila vlastní divadelní společnost. V představení 13. března 1859 hrála úlohu Katynky; *Veselohra na mostě* — jednoaktová veselohra z r. 1826; *Rohovín Čtverrohý* — jednoaktová veselohra z r. 1821; obě hry po prvé ve Stav. div. v r. 1831; *Čarovný závoj* — kouzelná fraška ve třech jednáních od něm. dramatika F. X. Toldta. Přel. J. K. Tyl. Po prvé v divadle v Růžové ulici 28. září 1843; *Yelva* — činohra ve dvou jednáních od něm. dramatika a pilného překladatele divadelních her Theodora Hella (1775—1856). Přel. J. N. Štěpánek. Po prvé ve Stav. div. 8. ledna 1832; *Jan za chrta dán* — tříaktová dramatická báseň od V. K. Klicpery, zpracovaná podle národní pověsti zbásněné Karlem Sudimírem Šnajdrem (1766—1835). Po prvé ve Stav. div. 25. ledna 1829; *Polák... naše divadlo nyní opustí* — odešel po velikonocích r. 1859 ke kočujícím venkovským divadelním společnostem. K pražskému divadlu Prozatímnímu se vrátil v r. 1864;
- 30: *Sirotek lowoodský* — činohra ve čtyřech jednáních od Charlotty Birchpfeiffrové, dramatisace anglického románu „Jane Eyre“ od

Currer Bellové (vl. jm. Charlotta Brontëová). Přel. J. V. Lomnický. Po prvé ve Stav. div. 9. dubna 1855.

(Překlad) Sl. Ella Kolínská, podle návěští členka městského divadla v Prešpurku, zahájila v „Sirotku lowoodském“ především pohostinská vystoupení na angažmá. Vnější úspěch jejího prvního vystoupení byl velmi pěkný. Poměrně četně shromážděné obecnost vyvolávalo hosta po každém jednání. Sl. Kolínská se vyznačuje pěkným zjevem, vydatným orgánem, důkladnou rutinou, výraznou mimikou a jednoduchostí hry. Deklamace jest sice dosti přiměřená, místy však trpí jednotvárností přednesu. Provedení vděčné titulní role bylo korektní a svědčilo o tom, že hra byla pojata s porozuměním. První jednání bylo zvláště zdařilé, jen propuknutí krutého bolu při vzpomínce na strýce Reeda by bylo mělo být barevně výraznější. Celkem se zdá, že slečna neoplývá příliš bohatým fondem přirozeného citu a niterné vřelosti. Hra měla zhusta ráz umělkovanosti a naučenosti. Ponecháváme zatím nerozhodnuto, na kterém poli divadelního umění se slečna může přednostně uplatnit, a vyčkáme její další pohostinské hry. P. Kolár st. je znám již z dřívějšího jako náležitý představitel lorda Rowlanda Rochestra; s memorováním to vážený umělec také tentokrát nebral příliš doslova. Mrzutým přehmatem v přidělování rolí musíme nazvat to, že se vytrvale nevhodně obsazuje role mistress Reedové, když nyní je pro tuto nikterak nevýznamnou roli k dispozici naše výtečná Kolárová. — Roztomilá byla sl. Bollardová jako Johanna Reedová. — Pí Hynková (Mistress Judith Harleigh) opět dokázala, jakou zdatnou oporou je českému hereckému souboru. Po scéně s lordem Rochestrem byla tato právě tak skromná jako všestranná herečka živě vyvolávána. Z ostatního ensemblu zasluhují zvláštní zmínky ještě pí Pešková (Lady Georgine Clarence) a p. Chramosta (kapitán Henry Whytfield).

Ella Kolínský — podle zprávy v Lumíru 1860, str. 283, byla E. K. nevlastní dcerou váženého českého spisovatele. Shodně s Nerudou posuzoval nepříznivě herecké výkony Kolínské divadelní kritik Lumíra Pavel Švanda. Po třetím pohostinském vystoupení v činohře Charlotty Birchpfeiffrové „Král a jeho kat“ 29. května 1859 byla Kolínská přes nepříznivé hlasy kritiky angažována k českému divadlu. V r. 1860 odešla k divadlu záhřebskému; *Frl. Bollard* — Františka B. (1836—1892), nejprve ochotnice v soukromém divadle u Sv. Mikuláše, od r. 1859 členka českého divadla; vystupovala zejména v úlohách mladých milovnic; *Fr. Hynek* — Magdaléna H. (1816—1883), roz. Nikolaiová, zprvu členka herecké družiny Tylovy u Kajetánů, pak divadla Stavovského, kde hrávala v něm. i čes. představeních matky a komické staré;

- 31: *Břetislav a Jitka* — vlastenecká činohra v pěti jednáních od Karla Egona Eberta (1801—1882), něm. básníka a spisovatele. Přeložil Ebertův přítel spisovatel Václav Alois Svoboda (1791—1849). Po

prvé ve Stav. div. 23. ledna 1848. Ebert pocházel z rodiny přátelsky nakloněné — až do r. 1848 — vlasteneckým snahám českým. Napsal ještě romantický epos *Wlasta*, drama *Czestmir* aj.;

(Překlad) Předvčerejší české představení dramatu K. E. Eberta „*Břetislav a Jitka*“ možno nazvat do značné míry nešťastným. Ensemble nebyl stmelový a většina představitelů hrála s nepochopitelnou nonšalancí; ke všemu debutoval ještě pan Č. jako herold s žalostným výsledkem. Svědčí to o trestuhodné nedbalosti vůči obecnstvu, představují-li se mu osoby, které již při zkouškách projevíly naprostou neschopnost. Mohlo by se nám snad namítnouti, že ponenáhle doplňování souboru českého divadla může občas přinést také debuty nezdařilé; ani to však neospravedlňuje takovýto postup uměleckého a správního vedení. Je totiž známo, že angažování vhodných sil, které jeden zdejší list stále zdůrazňuje, se neuskutečňuje, zatím co se bez rozpaků dovoluje vystupovat osobám, které jsou s to návštěvu divadla obecnstvu jen znechucovat. — Vůbec nastupuje v nejnovější době právě u českého divadla úsporný systém, který je tím nepochopitelnější, přihlížíme-li k poměrně bohatým příjmům českého divadla v zimní sezóně. Za výtečného p. Chauera dosud nenastoupil žádný náhradník a vedení se spokojilo s jistě praktickým, laciným řešením rozdělení jeho role mezi ostatní členy. Takový postup musí způsobit nedostatečné obsazení menších rolí. Sl. Albínu Heintzovou nechali odejít proti hlasu kritiky i proti zjevnému přání obecnstva do Štýrského Hradce. To jistě bylo tím politováníhodnější, že uznávaný talent mladistvé herečky by byl v krátké době dosáhl nejkrásnějších výsledků. A když konečně mladistvý milovník p. Šamberk z olomouckého divadla nově angažovaný na místě p. Poláka, jakož i svědomitý a pilný episodní herec p. Křtín musili v důsledku válečných událostí splnit svou vojenskou povinnost, pak se zdá současný stav českého jevištního personálu do té míry rozrušený a nedostatečný, že nás za těchto poměrů jímá upřímná úzkost o potřebný rozvoj národní scény; doufejme však přece, že ředitelství, věrno veřejně danému slovu, konečně učiní opatření, která odpovídají významu veřejného uměleckého ústavu a která může s veškerou přísností obecnstvo vyžadovat.

— Při bezděčných úvahách jsme se příliš vzdálili vlastní rozpravě o předvčerejším představení. Nebyli bychom se snad o něm zmiňovali z důvodu uvedeného hned na začátku, kdyby v něm nebyla nadějná začátečnice sl. Libická prokázala, že je svým talentem pro divadlo určena. Přestože debutantka musila převzít roli Jitky nakvap, provedla ji přece jen tak zdárně, že její svědomitou snahu ocenilo početné obecnstvo mnohonásobným vyvoláváním. Správné pojetí, oduševnělé zvládnutí úlohy, obeznámení s jevištěm u začátečnice překvapující, umírněná hra, odpovídající vždy situaci a mluvenému slovu, konečně hluboký cit vyznačovaly také druhý debut slečnin a přesvědčily nás znovu, že mladá dáma je schopna a povolána vbrzku vyplnit své

místo na českém jevišti tak dokonale, jak jsme to naznačili již po jejím prvním vystoupení. Zajisté se jí to podaří tím snáze, že další výchova debutantky je svěřena osvědčené mistryni. Domníváme se však, že je třeba sl. Libickou upozorniti především na dvě závady. Je to totiž permanentně pomalé tempo přednesu, pak silný sklon k sentimentalitě i v takových okamžicích, kde to situace nevyžaduje. Debutantka se bez obtíží zbaví vytčených nedostatků, podporována svým pozoruhodným duševním fondem, tím spíše, že to vyžaduje toliko pilných studií a dobré vůle. Z ostatních představitelů jmenujeme tentokrát jen p. Šimanovského, který úspěšně a s patřičným ohněm hrál Břetislava. Také on byl několikrát vyvolán; *Hr. C.* — v úloze císařského hlasatele vystoupil 8. května 1859 p. Čejp;

- 32: *Šamberk* — František Ferdinand Š. (1838—1904), manžel herečky Julie Šamberkové, rozené Knorové, z oboru milovnického přešel později k oboru komickému, v němž se uplatňoval jako improvizátor. Napsal též několik úspěšných divadelních her (Blázinec v prvním poschodí, 1867; Jedenácté přikázání, 1881; Palackého třída č. 27, 1884; Josef Kajetán Tyl, 1882); *Křtín* — Josef K. hrál již v počátcích českých ochotnických představení; v l. 1863—1878 působil v div. Proz. jako herec a inspicient; *in Folge der kriegerischen Ereignisse* — týká se války Sardinie podporované Francií (Napoleonem III.) proti Rakousku, které v červnu 1859 utrpělo porážku u Magenty a Solferina a mírem curyšským se vzdalo největší části Lombardska;
- 33: *Loupežníci* — činohra v pěti dějstvích z r. 1782. Po prvé ve Stav. div. 25. října 1840;

(Překlad) V neděli 15. t. m. dávali v Novoměstském divadle Schillerovy „Loupežníky“ ve zdařilém překladu J. J. Kolára. Představení vynikalo precisní souhrou a bylo svědomitě připraveno. — Franz. p. Kolára st. je již od dřívějška znám jako znamenitý výkon. Výkon ten by ještě získal, kdyby p. Kolár chtěl do podrobností propracovati tuto přílehavou roli, provedenou s přísnou důsledností a vskutku s uměleckou umírněností. — P. Šimanovský může počítat svého Karla, jemuž propůjčil vyrovnanost, hluboké cítění a ušlechtilý oheň, mezi své význačné role. Debut p. Mošny (Kosinský) dopadl potud uspokojivě, že představitel, který si ostatně počínal jako naprostý začátečník, svoji roli srozumitelně odříkal. Dostalo se mu povzbuzující pochvaly. Sl. Kolínská, která hrála Amálii jako druhou pohostinskou úlohu, tentokrát nikterak neuspokojila. Její hra působí jako manýra, která činí tím nepříjemnější dojem, čím více se slečně nedostává niterné citové vroucnosti. Od představitelky prvního oboru žádáme něco více než jen běžné vnější prostředky, suchou rutinu a mechanické učení nazpaměť. — Z ostatního ensemblu zasluhují pochvalné zmínky pánové Kolár ml., Chramosta, Lopil a Sekyra. P. Šimanovský byl opětovaně bouřlivě vyvoláván; podobně byl vyznamenáván také p. Kolár st. Návštěva byla velmi početná přes trvale

deštivé počasí, které proměnilo nejbližší okolí Novoměstského divadla v hotové louže bláta; *Mošna* — Jindřich M. (1837—1911), pozdější vynikající představitel postav charakterních a komických;

34: *Novoměstské divadlo* — rozsáhlé dřevěné divadlo, které stálo v l. 1859 až 1885 za Koňskou branou, přibližně v místech, kde stojí nyní divadlo Smetanovo. Mělo asi tři tisíce míst. Hrál se tu česky i německy, zpočátku toliko v létě, později bylo upraveno i pro představení zimní. Bylo otevřeno 24. dubna 1859 českým odpoledním představením, jež bylo zahájeno proslovem od Gustava Pflagra Moravského. V proslovu byl ve zkratce zachycen a živými obrazy doprovázen vývoj českého divadla Mastičkářem počínaje;

35: *Chudý hračkář* — původní hra franc. spisovatele Mellesvilla (vl. jm. Anne Honoré Duveyrier, 1787—1865), upravená pro německé divadlo vídeňským hercem, režisérem a autorem veseloher Leo Friedrichem (*1842). Do češtiny přel. B. Novotný (Eliška Pešková). Po prvé ve Stav. div. 10. dubna 1859; *Hraje si na paní* — žertovný výjev. Napsal franc. skladatel operet Richard Genée (*1823). Pro české divadlo upravil B. Novotný (Eliška Pešková). Po prvé ve Stav. div. 10. dubna 1859; *Jenom pět zlatých* — podle jednoaktové franc. veselohry pro české divadlo upravil J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Po prvé ve Stav. div. 10. dubna 1859; *Vyjádril jsem se už dříve* — v referátu v Tagesbote aus Böhmen 6. dubna 1857 pod šifrou —a. Viz str. 298;

36: *Kat Hinko* — činohra v pěti dějstvích od Charlotty Birchpfeiffrové, přeložená J. J. Kolárem. Po prvé hrána pod názvem „Kníže Filip a Hynek, katův pacholek“ v divadle v Růžové ulici 8. prosince 1844, později jako „Král Václav a jeho kat“;

(Překlad) Předvčerejší české představení birchpfeiffriády „Kat Hinko“, vyhrabané ze zákoutí divadelního archivu, bylo od začátku až do konce tak nezdařilé, jak celá léta nepamatujeme. Od otevření Novoměstského divadla uplatňuje se ve správním i uměleckém vedení českého jeviště jednání, které je vůči obecenstvu bezohledné a zjevně zdržuje, ba přímo podrývá vývoj tohoto našeho, žel jediného vlastneckého uměleckého ústavu. Ředitelství i režie si jak se zdá bratrsky podaly ruce, aby české divadlo připravily o důvěru alespoň u vyspělé části obcenstva. Že tento sice tvrdý, ale spravedlivý soud je plně odůvodněn, o tom mluví zjevné důkazy, z nichž uvedme jen ty nejpádňější. Po nějakém kmenovém repertoáru nenajdeme ani stopy, ve všem se rozhoduje naspěch, až v poslední chvíli, páté přes deváté, úlohy jsou přidělovány pozdě a velmi často co nejnevhodněji, zkoušky se konají jen zřídka a nadto pochybeně, takže není divu, ztrácí-li souhra jakoukoliv přesnost a nevyzní-li vždy dobře. Gramatická správnost a čistota jazyka na jevišti patří dávno do říše bájí, stejně jako na výsměch všem divadelním zákonům je na denním pořádku povrchní memorování. Objeví-li se pravý talent, pak je potlačován a šikanován, zatím co s po-

litováníhodnou nedbalostí se nechají vystupovat osoby, které již při zkoušce jasně ukázaly svou úplnou neschopnost. Jak dlouho ještě potrvá toto trestuhodné řádění? Horlivost divadelních návštěvníků počíná již ochabovat, ustane a musí zcela ustat, potrvá-li toto hospodářství, o němž obecnostvo mluví svorně jen s nelibostí a rozhořčením. Viníci nechtě se mají včas na pozoru! — Po těchto nikterak potěšitelných úvahách, které pramení jedině ze zájmu o prospěch divadla a usilují, aby se tak bědný stav veškerých divadelních poměrů obrátil k lepšímu, vraťme se k nedělnímu představení. Jak již bylo řečeno, bylo nanejvýš neutěšené. Souhra hrozila každou chvíli rozpadnutím, nezřídka uprostřed dialogu nastávaly skutečné pausy, zcela málo představitelů se naučilo patřičně svým úlohám, zatím co téměř všechen personál projevoval ležérní nedbalost, která působila na diváky nejtrapnějším dojmem. Jistě vděčnou úlohu krále Václava IV. improvisoval pan režisér Kolár st. Jeho výkon se nikde nepovznesl nad úroveň šablonovité prostřednosti; nadto byl sotva mocen slova. P. Mošna, jemuž neupíráme píli, dobrou vůli a dokonce nějaké nadání, snaží se upoutat na sebe pozornost přehnanou živostí pohybů. Varujeme před tím jistě velmi schopného debutanta, tím spíše, že tento nezpůsob by se brzy mohl zvrhnout v nesnesitelnou manýru. Podobnou prostořekost, jako ta, která uklouzla p. Mošnovi, když poznal katovu dceru po odhalení závoje („ksichty“ místo „tváře“), dovolí si snad tu a tam člen podřadné kočovné společnosti; působí však velmi urážlivě, slyšíme-li něco podobného na naší scéně, a zasluhuje to co nejpřísnějšího pokárání. P. Hametner jako obvykle zkreslil jinak bezvýznamnou epizodu krčmáře do odporné karikatury. — Pí Wiedermannová byla jako vdova po primátoru opět srdečně špatná. Nic než dutý, falešný pathos a rozhazování rukama. Při této příležitosti dovolujeme si otázku, proč je publikum stále obtěžováno hrou pí Wiedermannové, když lze nyní její role znamenitě obsadit naší výtečnou Kolárovou? — Sl. Kolínská hrála Blaženu ke všeobecnému překvapení jako právě angažovaný člen. Je nám líto, že její přijetí nemůžeme považovat za zisk pro naše jeviště. Četné nedostatky a nezpůsoby její herecké osobnosti vystupují od úlohy k úloze vždy v křiklavějších barvách. Hra svědčí sice o rutině a chvályhodné píli, ale to je také vše. Po nějaké alespoň přibližně charakterisující barvitosti není ani stopy. Vše je dělané, umělkované, a proto matné. Sl. Kolínská ponechává diváka chladným, poněvadž jí chybí niterná vřelost a hra je nejvýš vypočtena na vnější efekt. Zkrátka sl. Kolínská je herečka, která má své manýry, s nimiž se rozhodně může líbit na venkovských scénách, ale pro divadlo hlavního města, a zejména jako představitelka prvních oborů, naprosto nepostačuje. I když byla angažována, zůstává povinností ředitelství poohlédnouti se po náhradnici za sl. Heintzovou, a to vskutku brzo, nemají-li představení příští zimy ztroskotat proto, že nemáme vyhovující tragickou milov-

nici. — Z ostatního ensemblu zasluhují uznaného jmenování pí Pešková, pak pánové Šimanovský a Chramosta. Zároveň upozorňujeme režii, aby podle možností zamezila nepřetržitý hluk za scénou, který vyrušuje diváky. Dixi.

- 38: *Hametner* — Václav H. (1804—1869), komik, v l. 1829—1864 člen Stav. div.; viz Div. IV, str. 65—67;
- 39: *Preciosa* — romantická hra ve čtyřech jednáních od něm. herce, autora divadelních her Pia Alexandra Wolffa (1774—1828). Přel. J. K. Tyl. Po prvé ve Stav. div. 20. listopadu 1821; (Překlad) Zvolit Wolffovu „Preciosu“ k debutu začátečnice je po našem soudu přece jen poněkud odvážné; titulní role může sice svým romantickým rázem a melodramatickými zpestřeními lehce k takové volbě zlákat, může se však i lehce stát nebezpečnou mělčinou pro svou psychologickou plochost a potřebu vytríbené mimiky. Sl. Libická však tuto mělčinu šťastně obeplula, a to nám podalo důkaz, že oznámeným posledním (třetím) vystoupením slečniným budou české jevištní síly ochuzeny o vhodný a pozoruhodný talent. Skoro jediná výtku, kterou by puntičkář mohl uvést, by byla ta, že se charakter Preciosy zdál příliš měkký. Byl to asi následek zřejmě trapné nálady, která debutantku velmi tísnila, hlas jí stahovala a byla vzbuzena sykotem některých nepovolaných nespokojenců, ostatně jen mizivým a rychle a rozhodně umlčeným. Tento elegický základní tón ve způsobu podání sl. Libické dával však celému charakteru poetické zabarvení, které spolu s ušlechtilou mimikou a promyšleným přednesem diváky brzy zaujalo. Litujeme tím více, že sl. Libická nebyla získána pro naše jeviště, neboť u této začátečnice se neprojevoval pouhý naturalismus, nýbrž i zřejmý smysl pro promyšlení rolí, její řeč byla vzácně správná a prosta veškeré manýry. Avšak ani sl. Libická nebyla by nám ještě poskytla náhradu za dosud stále chybějící tragickou milovnici, byla by však časem opravdu obohatila náš neúplný herecký soubor. — Dobrá souhra a režie udržovaly představení na výši. Důsledkem toho, že vedlejší role byly sic dobře obsazeny, ale nezapůsobily, bylo to, že vedle opětovně vyvolávané debutantky byli s uspokojením přijati jen sl. Hynková a p. Kaška, který tentokrát ukázal více hrubé než dobré komiky.
- 41: *Marie Tudorovna* — též Královna a její milostník, historické drama ve třech dějstvích. Přel. Kl. Püner. Po prvé ve Stav. div. 28. dubna 1850; v časopise připojena pod referátem redakční poznámka: Die Masse des Stoffes, die durch die Zeitereignisse zu Gebote steht, läßt das obige Referat verspätet erscheinen;* (Překlad) Rádi bychom se dali přesvědčit, že režii by nyní již nechyběla dobrá vůle a že by byla ochotna obětovati více námahy. My

* Množství látky, které se vlivem nynějších událostí nahromáždilo, způsobuje, že hořejší referát vychází opožděně. —

i obecnstvo bychom o tom byli přesvědčeni tím, že by režie uváděla na scénu s takovou precisností, jako to učinila včera, podobně nesehnuté kusy jako v neděli provedenou truchlohru Victora Huga „Marie Tudorovna“. Všichni se svědomitě přičiňovali, aby dosáhli dobré souhry, zkoušek bylo zřejmě dobře využito a obecnstvo se mohlo tentokrát nerušeně oddávat napínavému a na efekty bohatému kusu. Nejvíce vynikala, jak se předpokládalo, pí Kolárová v roli královny Marie. Museli jsme jen litovati, že orgán umělkyně není dostatečně ohebný pro všechna rychle se střídající citová hnutí. Pí Kolárová byla by mohla tuto roli, která beztak patří k jejím nejlepším, vypracovat ve svou roli první. Nicméně se jí však podařilo všude se znamenitou rutinou najít správný tón, správně charakterisovat ženu směle kreslenou, sobě odporující, a přec důsledně jednající a výstižně vykreslit náhlé přechody z lásky k zuřivosti a nenávisti; nejlepší ovšem byly okamžiky uražené ješitnosti a zahrávajícího si, řezavě působícího výsměchu. — Vedle pí Kolárové můžeme vyzdvihnouti pí Peškovou (Johana), p. Šimanovského (Gillart), p. Kolára st. (Simon Renard) a p. Chramostu (žid). P. Kolár ml. (Fabiani) pojal úlohu šablonovitě a hrál vlažně. „Marie Tudorovna“ Victora Huga dostala v českém rouše název „Královna a její milostník“;

43: *Taras Bulba* — pětiaktové drama. Podle Gogolova románu z r. 1842 napsal pod pseudonymem J. Hynek Josef Václav Frič (1829—1891). Po prvé ve Stav. div. 15. února 1857;

44: *Kněz a voják* — obraz ze života ve třech jednáních od Friedricha Kaisra. Pro české divadlo upravil J. K. Tyl. Po prvé ve Stav. div. 27. ledna 1850; *Muka ženského srdce* — též *Muka chudé ženy*, činohra ve čtyřech jednáních od Felixe Pyata. Zpracoval J. K. Tyl;

45: *Bankrotář a kramářka* — činohra v pěti jednáních z r. 1847. Po prvé ve Stav. div. 1. ledna 1848, tiskem 1854. Trvajícím aktualitu Tylových hry spatřoval Neruda v tom, že připomínala jiného „bankrotáře“, hodného také veřejného odsouzení, totiž současný rakouský stát a jeho finanční úpadek. Ten byl spolu s prohranou válkou v Itálii příčinou pádu bachovského absolutismu a příčinou návratu k předbřeznovým tužbám po konstituční vládě a veřejné kontrole ve státě;

(Překlad) Odpolední představení 26. t. m. uvedlo Tylův obraz ze života „Bankrotář a kramářka“, tedy původní kus, který je sice už dosti zastaralý, ale má právo objevit se opět jednou na prknech. Novějšími událostmi ve finančním světě nebylo mravní nazírání českého publika natolik potlačeno, aby si alespoň zčásti neuchovalo předbřeznové ideje, jež jsou podkladem kusu. Obchodník, který učinil úpadek, je v Tylově hře odsuzován lidem takřka již proto, že vůbec úpadek udělal, a tento, dnes již vybledlý motiv, vyhovuje ještě českému publiku, které se ve své většině málo účastnilo finančních operací poslední doby. Za to, že se bavila i ostatní menší část obecnstva, vděčíme

výpravě pana režiséra; zvláště třetí jednání (slavnost ve Hvězdě) dosáhlo velkého úspěchu při otevřené scéně. Váha hry spočívala na p. Kaškovi, který svou sice jednostrannou, ale znamenitou komikou v oboru jemu vyhovujícím, v postavách z lidu, stále znovu uspokojoval touhu diváků po smíchu. Snad postačí, zmíníme-li se o všech ostatních spoluúčinkujících úhrnnou pochvalou; musíme však přece přitom učinit výjimku, výjimku tím nepříjemnější, že se k naší lítosti týká opět sl. Kolínské. Převzala úlohu, která zabíhá do oboru naivních milovnic. Nemá-li slečna ani pro chladnější pathetické úlohy dostatek výrazu a citu, oč méně může vyhovovat zde, kde vroucnost a hloubka citu jsou nezbytnou podmínkou. Máme velmi dobrou představitelku pro obor naivek — proč se jí určí úloha nevýznamná? Proč se má obecnstvu znechucovat návštěva divadla manýrovitou, zcela nepříroze- nou a nedostačující hrou, když by mohlo mít tak lehce plný požitek? Je nám jak řečeno líto, že musíme vždy a znovu vystupovat proti sl. Kolínské; pokud však ona bude trvat na oboru velkých rolí, v němž naprosto nedostačuje, musíme proti tomu vystupovat důsledně. Či chce snad někdo proti této naší důslednosti stavět jinou, až konečně znechuceni umlkneme? — Chce se veřejnému mínění a obecnstvu čelit jednoduše nevážností? Sl. Kolínská nechávala také tentokrát za sebe hrát text své role; potlesk primitivnějšího obecnstva, které živě vnímá text a často tleská více textu než herci, není ještě protidů- kazem. Na prvé úlohy sl. Kolínská jednou provždy nestačí — snad by stačila na jiné. — Na svátek sv. Petra a Pavla bylo provedeno Tylovo „Jiříkovo vidění“. Znamení výkony pánů Kašky a Kolára ml. byly i tentokrát vrcholy celého představení. Obecnstvo je vyznamenávalo opětovaným bouřlivým vyvoláváním. Pochvalné uznání zaslouží ostatně všichni druzí představitelé. Výprava také tentokrát plně vyhovovala.

- sine qua non* — (doplň *conditio sine qua non*) nezbytná podmínka;
- 46: *Jiříkovo vidění* — pohádková hra v pěti jednáních. Po prvé v aréně ve Pštrosce 11. srpna 1849; *Syn pouště* — dramatická báseň v pěti jednáních od něm. dramatika Friedricha Halma (1806—1871). Po prvé ve Stav. div. 10. února 1856;
- (Překlad) 21. t. m. začala česká představení v letním divadle; omezí se však pro tento rok asi jen na malý počet, ježto podle dosle- chu mají býti v aréně pořádána toliko představení benefiční. Počátek učinil p. Braun Halmovým „Synem pouště“, představením, které nemohlo vyhovět ani obecnstvu, ani samotnému, velmi snaživému beneficiantu. Divadlo bylo na české benefiční představení poněkud skrovně navštíveno a mnozí z přítomných si mohli zcela dobře vzpo- menout na jedno, i když před dávnou dobou dávané, přece v celku i v jednotlivostech lepší představení tohoto dramatu. Hlavním před- stavitelem kusu stal se v prvním jednání p. Kolár st. (Polydor) a p. Šimanovský (Ingomar) v jednáních ostatních. P. Šimanovský

byl však tentokrát méně disponován než kdykoliv předtím. Tuto indisposici, která se projevuje u jinak pilného, animovaného a živého herce matnou hrou a špatnou náladou a trvá již více neděl, musíme přičítat vnějším okolnostem, okolnostem, které by i nám mohly ztrpčit požitky z českého divadla. Jak má také Ingomar vyhovět intencím svého tvůrce, směle kreslicího básníka, když je mu po boku Parthenie v podání sl. Kolínské; jak si nemá zoufat herec, má-li věrohodně sehrát psychologicky beztak nepravděpodobný zvrát Ingomarův, když tato síla, která má na něho zapůsobiti, není sama s to vzbudit tu nejmenší důvěru. Sl. Kolínská pojala svou úlohu tentokrát zcela podobně jako své dřívější role; recitovala totiž bezmála tak, jako by se recitovalo jednoduché novoroční přání. Ostatně tentokrát soudilo také obecenstvo, a když p. Šimanovský na naléhavé, jenom jemu určené vyvolávání přivedl k poděkování slečnu, zřejmě proti vůli obecenstva, ozvaly se nikoli nezřetelné známky nelibosti. — Daleko lepší bylo minulou neděli představení v Novoměstském divadle. Dávalo se Bothovo „Karla XII. navrácení se do vlasti“. Plynulá souhra s výjimkou jedné malé závady působila povzbudivě a obecenstvo se bavilo ostře a pikantně kreslenými charaktery efektní veselohry. Vůbec by se jistě vyplatilo častěji uvádět dobré veselohry, které přece je možno snadno získat účelným výběrem a vhodným překladem. Obecenstvo je přijímá vždy blahovonněji než lecjaký bezvýznamný „vídeňský obraz ze života“, v kterém žádný život není, nebo nějakou z pomíjivých tuctových frašek, a zajímá se dokonce s oblibou o jemnější kresbu a volbu situace. Pánové Kolár st., Chramosta a Kaška i pí Pešková dělili se o přízeň obecenstva.

Braun — Václav B. (1832—1900), člen Tylovy herecké družiny, činný též v souboru Proz. div., později ředitel vlastní divadelní společnosti;

- 47: *Karla XII. navrácení se do vlasti* — veselohra ve čtyřech jednáních. Napsal franc. spisovatel Botho. Přel. Kl. Püner. Po prvé v Nov. div. 24. července 1859;
- 48: *Deborah* — činohra ve čtyřech jednáních od něm. spisovatele a div. ředitele Salomona Hermanna Mosenthala (1821—1877). Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 3. března 1850;
- 50: *i na jiných místech...* — v Prager Morgenpost 3. a 18. května a 30. července 1859; *Galejní otroci* — činohra ve třech jednáních; z franštiny pro něm. divadlo upravil něm. dramatik Theodor Hell (vl. jm. Winkler, 1775—1856). Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 2. února 1840;
- 51: *Čtyři páni na jednom statku* — fraška ve čtyřech jednáních. Napsal něm. autor divadelních her Friedrich Hopp (1789—1869). Přel. J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Po prvé v aréně ve Pštrosce 28. července 1859; *Obležení Prahy od Švédů* — činohra v pěti jednáních upravená podle hry Václava Tháma (1765—1816) „Švédská

vojna v Čechách“ J. N. Štěpánkem (1783—1844). Po prvé ve Stav. div. v r. 1812;

(Překlad) Teprve nyní shrnujeme přehledně a krátce své referování, které jsme na delší dobu přerušili, poněvadž se vskutku neudálo nic nového nebo zvláště významného ani v benefičních představeních letního divadla, ani v pravidelných představeních divadla Novoměstského. Nastalo období, kdy se opakují staré, částečně již plesnivé kusy; záslužné je na tom jenom to, že jsou vyhledávány ponejvíce kusy původní a že je režie nastudovává s největší obezřelostí. Tak se vynořila na divadelní ceduli opět jména Klicpera, Tyl a Štěpánek; nebyly však vždycky vybrány kusy nejlepší. Štěpánkovo „Obležení Prahy od Švédů“ je ještě opotřebovanější než Klicperova „Židovka“. V obou těchto představeních se režie přičinila co mohla a herci se zhostili svých rolí s chutí a zvládli je. Ačkoliv to činíme neradi, přece musíme poznamenat, že opět nejméně vyhovovala sl. Kolínská. Zdá se, že slečna je stále nejistější a úzkostlivější a chce setřít každou ještě zbývající stopu přirozené hry. — Pro arénu volil p. Sekyra Hoppovy „Čtyři pány na jednom statku“, p. Kolár ml. Štěpánkova „Čecha a Němce“ a drobnější hru „Český dobrovolník a francouzská selka“ (zpracovanou podle hry „Der preußische Landwehrmann und die Piccarde“), p. Chramosta Tylova „Pražského flamendra“. Z těchto tří benefičních představení bylo poslední poměrně nejlepší už proto, že sám beneficiant p. Chramosta podal zdařilý výkon (jako bohatý sládek Sýkora) a byl co nejučinněji podporován členy českého divadla, zvláště pí Peškovou a pány Pokorným, Lapilem a Kaškou. P. Kolár nadchl zdatné síly německého jeviště a čeští herci se jimi dali zbytečně nápadně předstihnout. V tak známé a obehnané frašce, jako je „Čech a Němec“, při níž by publikum samo mohlo text recitovat bez nápovědy, je přímo neodpustitelné, jestliže herci neovládají text. Všechny v tom předstihl však beneficiant sám, který byl zaměstnán jen ve druhém krátkém kuse, musil tedy memorovat dost málo a ani toto málo neuměl nazpaměť, své roli nevěnoval nejmenší pozornost a vyjímal se až příliš uboze vedle sl. Müllerové, která tentokráte opět hrála a zpívala výtečně. P. Scutta a sl. Háslová byli vyvoláváni; p. Markwordt se domníval, že musí působit bezdůvodným přeháněním. Při představení „Čtyř pánů“ poznali jsme v p. Svobodovi schopného komického zpěváka.

- 52: *Čech a Němec* — nejoblíbenější veselohra J. N. Štěpánka, napsaná podle Baumgartenovy zpěvohry Hatmatilka a Weidmannovy veselohry Žebravý student. Po prvé 10. listopadu 1816 (?); *Český dobrovolník a francouzská selka* — jednoaktová komická hra upravená pro české divadlo J. K. Zbraslavským (J. Kaška). Po prvé v aréně ve Pštrosce 28. července 1859; *Müllerova* — Therese M., něm. zpěvačka a subreta, r. 1856 debutovala v Praze v Lortzingově opeře *Car a tesař*; *Scutta* — Andreas S. (1806—1863), komik pražského

něm. divadla; *Markwordt* — August M., něm. herec, v r. 1859 člen pražského divadla; o velikonocích r. 1862 byl angažován k divadlu vídeňskému; viz též str. 300; *Svoboda* — Albín S., režisér divadla na Vídeňce (An der Wien), byl v r. 1862 získán pro české divadlo, kde působil jako režisér a představitel úloh komických;

53: *Isidor a Olga* — aneb Nevolníci, truchlohra v pěti jednáních od Ernsta Raupacha. V hexametrech přel. Karel Simeon Macháček. Po prvé ve Stav. div. v r. 1833;

(Překlad) Zásada vybírat pro odpolední představení ponejvíce kusy dojmavé a efektní a tím zvýšit návštěvu galerie byla důvodem, proč byl opakován Raupachův kus „Isidor a Olga“. Nechceme útočit na tuto zásadu, která platí výhradně v letní sezóně a není snad bezdůvodná, domníváme se však, že i při přísném jejím dodržování by se mohlo uvádět také leccos jiného, co by se líbilo všemu obecenstvu. Honba za efektem by mohla působit rušivě i na snahu herců po dobrém výkonu a zbavit jejich vystoupení oné hlubší a vážnější působivosti, která je nezbytná pro zdařilejší díla. Zhoubné pachtění po čistě vnějších efektech je od jisté doby stále patrnější a tentokrát jsme mohli toho vidět pádné důkazy. Že se sl. Kolínská nedostala přes tyto vnější efekty, nepřipadá nám vůbec podivným, poněvadž od jejích přirozených vloh se nedá nic očekávat. Nepříjemně nás však překvapilo, že také p. Šimanovský a p. Pokorný, který nyní měl příležitost ukázat něco více než pouhou rutinu, měli okamžiky, které neukázaly nic než honbu po vnějších efektech a šablonovitou deklamaci. Příčinu toho můžeme hledati jen ve vnějších vlivech. P. Kolár st. byl i tentokrát oporou představení přes leckteré nevyrovnanosti, které však tentokrát nepůsobily tak rušivě.

54: *za známé sezóny...* — viz vysv. k str. 14; *Židovka* — též Izraelitka nebo Staročeský soud, drama ve čtyřech dějstvích z r. 1844. Po prvé v divadle v Růžové ulici 7. ledna 1844;

55: *Pražský flamendr* — obraz z měšťanského života ve čtyřech jednáních. Po prvé ve Stav. div. 26. prosince 1846; *Smrt Cromwella* — spr. Smrt Oliviera Cromwella, historické drama v pěti dějstvích. Přel. D. D. Zlatohorský (vl. Dominik Alois Špachta, 1804—1859, kněz a spisovatel). Po prvé ve Stav. div. 31. ledna 1858; *Žižkův meč* — veselohra ve třech jednáních. Po prvé ve Stav. div. 9. listopadu 1834; *U dáblova potoka* — obraz ze života v pěti dějstvích, zpracovaný podle venkovského románu George Sandové (1804—1876) *La mare au diable* z r. 1846. Přel. J. V. Lomnický (Jan Vávra). Po prvé v Nov. div. 14. srpna 1859;

56: *Všichni se hašteří* — jednoaktová veselohra. Napsal vídeňský autor Johann Hutte (1774—1809). Přel. J. N. Štěpánek. Po prvé ve Stav. div. v r. 1831; *Prodaná láska* — jednoaktová veselohra. Po prvé v aréně ve Pštrosce 25. srpna 1859. O premiéře referoval Gustav Pflieger Moravský v *Obrazech života* 9. září 1859 pod šifrou -g.; *Dá-*

my a husaři — veselohra ve třech jednáních od Alexandra Fredra. Přel. František Pravoslav Volák (1829—1865), překladatel z polštiny a z ruštiny. Po prvé v aréně ve Pštrosce 16. července 1851; *Talisman* — aneb Zrzavé vlasy, fraška ve třech jednáních od J. N. Nestroye. Po prvé ve Stav. div. 1. ledna 1858;

(Překlad) Doufáme, že nyní budeme s potěšením pokračovat ve svých referátech, ke kterým se po delší přestávce konečně opět vracíme. Posuzovat poslední představení byla by bývala marná námaha. Byli bychom musili opakovat, co jsme o repertoáru již jednou řekli, a o představeních byli bychom mohli říci málo potěšujícího. České představení v aréně 6. t. m. bylo vsunuto jako benefiční představení pí Wiedermannové a jako takové rozhodně vyžaduje zmínky. Byl proveden Nestroyův „Talisman“ v českém překladu Zbraslavského. I když herecký soubor nehrál zvláště zdařile, přece dosahoval určité průměrné úrovně. P. Sekyra byl v dobrém rozmaru, nenapodoboval, a kdyby nebyl (jako vždy) zápasil s jazykem, byl by jeho výkon býval velmi uspokojivý. Komik jeho oboru naprosto nedosáhne nejvyššího nutného umění rychlé mluvy bez dokonalého zvládnutí gramatických forem. P. Sekyra byl zvláště podporován ještě p. Kaškou a dámami Peškovou, Lipšovou a Gaučovou, méně výkonem samé beneficiantky, která dosáhla jen průměrné návštěvy, protože si nevybrala kus docela šťastně. Nyní se můžeme hned po řadě zmínit o nedělním představení, jehož čistý výnos pan ředitel Thomé pietně věnoval na zřízení pomníku na Klicperově hrobě. Obecenstvo dovedlo ocenit ušlechtilý záměr a Klicperovo jméno naplnilo divadlo jako ještě nikdy při českých představeních. Dámy Kolárová a Pešková (jako Melpomené a Thálie) přednesly s p. Šimanovským (básník) prolog od J. J. Kolára, který se opíral o velmi dobrou a dosud neotřelou myšlenku, avšak při přednesu se ukázalo, že je poněkud zběžně ukončen, pravděpodobně proto, že autorovi byla vyměřena jen krátká doba. K provedení byla vybrána tragédie „Rod svojanovský“, jeden ze slabších výtvorů zemřelého básníka, pro obecenstvo však zajímavý pro některé okolnosti. Představení bylo veskrz pečlivé a zdařilé.

Gauč — Klotylda Gaučová, původně zpěvačka něm. pražského divadla, od r. 1863 členka Proz. div., kde se uplatňovala v činohře i v opeře;

- 57: *Thomé* — Franz T. († 1872), původně herec a zpěvák pocházející z Vídně. Řízení pražského divadla se ujal po odstoupení ředitele Stögra r. 1858. V l. 1862—1864 byl ředitelem divadla Prozatímního, které vedl současně s pražským divadlem německým. (Viz Div. III, str. 139); *zur Errichtung eines Monumentes...* — Klicperův pomník byl odhalen teprve 22. června 1861 na Olšanském hřbitově v Praze; *Melpomené und Thalia* — podle řeckého bájesloví dvě z devíti Mus, ochránkyň umění. Melpomené Musa tragédie, Thálie Musa divadla;

die Kürze der zugemessenen Zeit — česká odpolední představení směla trvati jen dvě hodiny, od $\frac{3}{4}4$ — $\frac{3}{4}6$; *Pražská děvečka a venkovský tovaryš* — aneb Paličova dcera, činohra v pěti jednáních. Po prvé ve Stav. div. 2. února 1847; *Rod svojanovský* — čtyřaktová truchlohra, vydaná r. 1821, byla po prvé hrána až v čtyřicátých letech. Censura tehdy potlačila 78 míst a jindy dramaturg sám zkrátil nebezpečný prý závěr. Příčinou patrně bylo, že děj, spadající do doby sedmileté války mezi habsburskou říší a Pruskem, poskytl autorovi hojně příležitosti, aby zdůraznil české cítění a vlastenectví, odpor k Prusku, odsuzování války vůbec apod. A protože poměr rakousko-pruský zůstával i v pozdějším dějinném vývoji v popředí středoevropské politiky, časové souvislosti Klicperovy hry byly stále živé a budily různou reakci u rakouské censury a v českém obecenstvu;

- 58: *Kateřina II.* — činohra o pěti jednáních. Přel J. V. Lomnický (J. Vávra). Po prvé v Nov. div. 18. září 1859; *Vězení* — veselohra ve čtyřech jednáních od něm. divadelníka a spisovatele veseloher Julia Rodericha Benedixe (1811—1873). Přel. J. V. Lomnický (J. Vávra). Po prvé ve Stav. div. 13. března 1853; *Pašerové* — veselohra ve čtyřech jednáních. Přel. J. K. Tyl. Po prvé ve Stav. div. 6. ledna 1834; *Slepý mládenec* — romantická činohra ve třech jednáních. Po prvé ve Stav. div. 11. prosince 1836; *Zeman ze starého času* — komický obraz ze společenského života ve čtyřech jednáních. Podle hry vídeňského spisovatele a divadelníka Adolfa Bäuerla (1784—1859) pro české divadlo upravil J. K. Tyl; *Jaroslav Šternberk* — historické drama v pěti jednáních z r. 1855 od moravského spisovatele a novináře Leopolda Hansmanna (1824—1863) má v rukopise, zachovaném v divadelním archivu Národního musea, název „Jaroslav Šternberk aneb Porážka Mongolů u Holomouce“. Neruda k němu napsal epilog pro Elišku Peškovou. Viz Dílo Jana Nerudy, sv. 16. Psáno pro jeviště, 1924 (vyd. Miloslav Novotný) a Spisy Jana Nerudy v KK, sv. Divadelní hry; *Anežka Bernaurova* — tragédie v pěti jednáních z r. 1855 od něm. básníka Friedricha Hebbela (1813—1863). Přel. J. Sl. Haštalský (V. Vávra);
- 59: *Jahn* — Jiljí Vratislav J. (1838—1902), spisovatel, v l. 1861—1862 po Nerudovi redaktor *Obrazů života*, autor truchlohy *Kateřina z Perštýna* z r. 1860 a jednoaktového dramatu *Carevič Konstantin*;
- 60: *stafáž* — doplněk obrazu, děje, který má za úkol oživit a přiblížit nějaký méně obvyklý jev divákovým představám; *Brute, pust' Caesara* — jednoaktová veselohra od franc. dramatika Josepha Bernarda Rosièra (1798—1880). Přel J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 6. prosince 1849; *Potopa světa* — veselohra o dvou jednáních. Po prvé v Nov. div. 6. listopadu 1859; *Pravzor Tartuffa* — historická hra v pěti jednáních od Karla Gutzkova (1811—1878), předního mlado-německého dramatika. Přel. Božena Němcová. Po prvé v Nov. div. 13. listopadu 1859; *Svatopluk* — aneb Záhuba rodu vršovského,

- historické drama v pěti jednáních od Františka Věnceslava Jeřábka. Po prvé ve Stav. div. 26. prosince 1859; pod čarou redakční poznámka: „Žádáme cestující české společnosti, aby zasílaly nám své repertoáry“;
- 61: *Richard II.* — Král Richard II., historické drama od W. Shakespeara napsané asi v r. 1594. Přel. Fr. Doucha. Po prvé ve Stav. div. 18. prosince 1859;
- 62: *Ceny Fingerhutovy* — Ferdinand Náprstek (1824—1887, po otci původně Fingerhut), pražský měšťan, od let čtyřicátých známá osobnost v kulturním českém životě a zasloužilý podporovatel divadelních snah, založil v r. 1857 cenu za nejlepší dramata z dějin slovanských, aby podnítil dramatickou činnost českých spisovatelů. Ceny autorům udělované činily úhrnem 1200 zlatých. Ve výboru posuzovatelů dramata do konkursu zaslaných byli kromě K. J. Erbena, Fr. L. Riegra, Fr. Šohaje, A. J. Vrtátka, V. Zeleného též J. J. Kolár a F. Bř. Mikovec, jejichž dramata *Magelóna* a *Dimitri* byla považována za nejlepší historická dramata té doby;
- 63: *Roderigo a Isabela* — drama ve čtyřech jednáních od J. Korzeniowského. Přel. herec, režisér a div. ředitel František Josef Fischer, zpracovatel některých Shakespearových her pro české divadlo. Po prvé ve Stav. div. 24. ledna 1850; *Angelo, tyran padovánský* — tragédie ve čtyřech jednáních z r. 1835. Po prvé ve Stav. div. 26. února 1860; *Nalezenec* — veselohra ve dvou dějstvích od J. K. Tyla. Po prvé ve Stav. div. v r. 1838; *Slepá* — činohra v jednom jednání. Podle franc. předlohy upravil J. Sl. Haštalský (V. Vávra). Po prvé ve Stav. div. 5. února 1860; *Marnotratník* — kouzelná hra ve třech jednáních od svérázného vídeňského spisovatele frašek a pohádkových her Ferdinanda Raimunda (1790—1836). Přel. J. N. Štěpánek. Po prvé ve Stav. div. 3. prosince 1837;
- 64: *Ladislav Hunyady* — truchlohra v pěti dějstvích od pražské předčasně zemřelé něm. básničky Kateřiny Klouczek (1833—1858). Po prvé ve Stav. div. 7. dubna 1860; *Lesní panna* — kouzelná hra ve čtyřech jednáních. Po prvé v aréně ve Pštrosce 16. května 1850; *Bratr Honák* — veselohra ve dvou jednáních od Friedricha Kaisra. Přel. J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Po prvé ve Stav. div. 26. dubna 1846;
- 65: *Nevěřte ženským* — jednoaktová veselohra. Podle franc. předlohy upravila E. Pešková. Po prvé v Nov. div. 13. května 1860; *Vražda na Uhelném trhu* — fraška v jednom jednání. Napsal Alexander Bergen, vl. jm. Marie Gordonová (1812—1863), něm. spisovatelka, autorka mnohých her původních, překladatelka a upravovatelka div. her francouzských a německých. Přel. J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Po prvé v Nov. div. 13. května 1860; *Slečna manželka* — napsal J. Krüger, pro čes. div. upravil A. Štrauch. Po prvé v Nov. div. 13. května 1860; *Nalezenec* — dvouaktová veselohra, podle franc. vzdělal J. K. Tyl. Po prvé ve Stav. div. 7. října 1838; *Dobré jitro* —

Dobré jitro, otče, jednoaktová veselohra od V. K. Klicpery. Hrána 30. září 1834 v divadle Kajetánském; *Eliška Pešková* († 1895), uplatňovala se též jako dramatická spisovatelka. Napsala několik nenáročných, ale s úspěchem provozovaných původních her, z nichž nejznámější je jednoaktová veselohra *Paragrafy pana Puškvorce* z r. 1864 (pod pseudonymem Fr. Křenek), veselohra ve dvou jednáních *Který je ten pravý ženich* z r. 1864 (pseud. Fr. Pichler), veselohra *Jen žádnou od divadla* z r. 1865 (pseud. Ferd. Jedlička). Kromě toho hojně překládala a pro české jeviště upravovala hry cizí. Své životní vzpomínky a umělecké zážitky vypsala v knize *Zápisky české herečky*, Praha, 1886;

66: *Antonie Schikanedrová* († 1879), z pražské herecké rodiny, od r. 1819 členka pražského divadla; hrávala matky a komické staré; *Panský syn a děti z lidu* — činohra v šesti jednáních. Napsal franc. spisovatel, autor sociálně tendenčních děl Eugène Sue (1804—1857). Přel. J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Po prvé ve Stav. div. 1. ledna 1860;

67: *Hoffmann* — Johann H. († 1865 ve Vídni), Němec, původně tenorista, později ředitel divadla v Rize a ve Vídni. Ředitelem pražského divadla byl po odchodu Stögrově v l. 1846—1852; *Husička z Podháje* — franc. veselohra o jednom jednání. Pro čes. div. pod pseud. B. Novotný upravila E. Pešková. Po prvé ve Stav. div. 23. září 1855; *Amerikánský ženich* — veselohra v pěti jednáních. Napsal Němec H. Claren, vl. jm. Karl Gottlieb Heun (1771—1854), autor románů a obratně stavěných divadelních her. Přel. Kl. Püner. Po prvé ve Stav. div. 30. listopadu 1851; *Filipína Welsrova* — drama v pěti jednáních z r. 1859 od něm. autora Oskara Redwitze (1823—1891). Přel. J. V. Lomnický (J. Vávra). Po prvé ve Stav. div. 1. ledna 1860; *Svatojanský dvůr* — činohra v pěti jednáních od S. H. Mosenthala. Přel. J. Sl. Haštalský (V. Vávra); po prvé ve Stav. div. 12. listopadu 1854; *Valdštýnova smrt* — tragédie v pěti dějstvích s předehrou *Kvas v Plzni*, třetí část Schillerovy trilogie *Valdštejn* (první část *Valdštýnův tábor*, druhá část *Piccolomini*) bývala hrána samostatně. Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 20. prosince 1840; *Maria Stuart* — viz vysv. k str. 137;

68: *Vláda a láska* — aneb *Matka v zápasu s dcerou*, franc. činohra v pěti jednáních; napsal polsko-francouzský spisovatel a publicista Karel Edmond Chojecki (* 1822), nikoli mylně uváděný Fr. Kružský. (Viz *Spisy Boženy Němcové* v KK, sv. *Básně a jiné práce*, str. 543.) Přel. Božena Němcová. Po prvé v Nov. div. 10. června 1860. Ponocný, člen divadla v Oldenburce, vystoupil tu po prvé v úloze milovníka Gastona de la Force; *Mejrima* — aneb *Bosňáci*, truchlohra v pěti dějstvích od jihoslovanského básníka a dramatika Matija Bana (1818—1903). Přel. Jan Vaclík. Po prvé v Nov. div. 17. července 1860. Ban napsal m. j. též truchlohu *Jan Hus*; *Šamberk* — vystoupil v Schillerových *Loupežnících* v úloze Karla Moora po prvé 24. čer-

vna 1860 v Nov. div.; předtím působil u divadla v Olomouci a v Bratislavě;

69: *Sládkova dcera* — činohra ve čtyřech dějstvích od Charlotty Birchpfeiffrové. Pro čes. div. upravil J. K. Tyl. Po prvé ve Stav. div. 20. ledna 1850; *Čestmír* — dramatická báseň v pěti dějstvích od J. K. Tyla. Po prvé ve Stav. div. 3. května 1835; *Mentor* — jednoaktová veselohra od W. Lemberta; přel. Kl. Püner; *Walter* — August W., rodem Němec, člen divadel v Temešváru a ve Lvově, pokusil se již v r. 1857 v episodních rolích na českém jevišti. V Mentoru hrál 5. srpna 1860 roli Věnceslava Květenského; *Wilhelm* — Jindřich W. (1837—1871), český komik, od října 1861 člen souboru čes. div. v Praze; *Zöllnerova společnost* — jedna z nejstarších a nejvýznamnějších kočujících divadelních společností u nás. Její zakladatelé byli původu německo-maďarského. Hlavní představitel druhé generace Filip Zöllner založil r. 1853 českou společnost s J. K. Tylem v Hradci Králové. Osudy rodu a společnosti od počátku až do současné doby vypsál J. Knap v monografii „Zöllnerové. Dějiny divadelního rodu“, 1958;

70: *Za živa mrtví manželé* — jednoaktová fraška od něm. div. ředitele Emanuela Schikanedra (1751—1812); *Dvě postele v jednom pokoji* — jednoaktová fraška; napsal franc. autor V. Lefeuve, přel. J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Po prvé ve Stav. div. 22. února 1857; *Peníze* — fraška ve třech jednáních od Friedricha Kaisra. Přel. Fr. Křenek (E. Pešková). Po prvé v Nov. div. 2. září 1860; *Sylfida* — fraška ve dvou jednáních od něm. herečky Theresy Kronesové (1801—1830). Přel. J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Po prvé ve Stav. div. 16. května 1841; *Myslivci* — činohra v pěti dějstvích od něm. dramatika Augusta Wilhelma Ifflanda (1759—1814), autora moralistních a sentimentálních her. Přel. Kl. Püner. Po prvé v Nov. div. 7. září 1860; *Fabrikant* — hra ze života ve třech jednáních; napsal franc. autor Emile Souvestre (1806—1857). Pro něm. divadlo upraveno něm. hercem, režisérem a autorem dramaturgických studií Eduardem Devrientem (1801—1877) a odtud přeloženo J. N. Štěpánkem. Po prvé ve Stav. div. 10. ledna 1841. Později přeložil též J. L. Turnovský; *Korutané v Čechách* — vlastenecká činohra v pěti jednáních od J. N. Štěpánka. Po prvé ve Stav. div. v r. 1814; *Strakonický dudák* — aneb Hody divých žen, národní báchorka ve třech jednáních. Po prvé ve Stav. div. 21. listopadu 1847; *Carevič Alexej* — tragédie v pěti dějstvích. Po prvé ve Stav. div. 11. března 1860. Tímto referátem zahájil Neruda činnost divadelního referenta v Čase;

72: *Heintzovou... už očekávati nemůžeme* — odešla k divadlu do Štýrského Hradce a odtud do Mnichova; *Fiesko* — Spiknutí Fieska v Janově, republikánská truchlohra v pěti jednáních z r. 1783. Přel. V. Sl. Haštalský (V. Vávra). Po prvé ve Stav. div. 8. ledna 1860. Ve druhém jednání 8. výstupu vypravuje Fiesko, hrabě z Lavagny, dva-

nácti řemeslníkům, kteří ho vyzývají ke vzpouře proti panujícímu dóžeti janovskému Ondřeji Doriovi, bajku o občanské válce v říši zvířat. Tímto podobenstvím chce získat sympatie představitelů lidu pro vládu silného jedince;

- 73: „*jistá strana*“ — týká se pravděpodobně referátu o premiéře Hálkova careviče Alexeje v Pražských novinách z 13. až 16. března 1860, podepsaného šifrou R., který se soustředil hlavně na podrobné vylíčení a rozbor děje a o výkonech hereckých se zmínil jen stručně. Na Nerudovu výtku v Čase 9. října 1860 reagoval referent Pražských novin hned 10. října v závěru referátu o provedení Schillerova Fieska: „Tím bych byl pověděl, co jsem byl viděl, maje za to, že jsem se vystříhal naivnosti, kterou příroda jiné obdařila, že totiž není má zpráva frazeologie odjinud již známa a že nepropůjčuji se za rytíře herečkám tenkrát, když ho nepotřebují.“;
- 74: *Knaack a... Belková* — tanečník pro komické role Knaack debutoval s Belkovou na pražském něm. divadle 6. května 1860 v baletu „Die Liebe auf dem Lande“ (Láska na venkově), aranžovaném baletním mistrem Václavem Reisingrem. Johanna B. byla v letech 1869—1885 baletní mistryní pražského něm. divadla;
- 75: *Sen v noci svatojanské* — čarovná hra v pěti jednáních; přel. Fr. Doucha. Po prvé ve Stav. div. 26. prosince 1855; *přílbice pí Wiedermannové* — v roli královny Amazonek Hyppolity, v níž Helena W. hrála 28. října 1860;
- 76: *Paní Marjánka, matka pluku* — po prvé v divadle v Růžové ulici 9. března 1845;
- 78: *Záviš Vítkovec, pán z Růže* — dramatická báseň v pěti jednáních od Karla Simeona Macháčka. Po prvé ve Stav. div. 8. listopadu 1846;
- 79: *Orlice a kříž* — tragédie ve třech jednáních od Josefa Svátka (1835—1897), spisovatele, žurnalisty a historika kulturních dějin 17. a 18. stol. Po prvé ve Stav. div. 25. listopadu 1860 v režii J. J. Kolára;
- 80: *německý intendant stavovský* — v l. 1857—1863 byl intendantem Václav Bohuš rytíř z Ottoschützů, nepřítel českých snah i českého divadla; *hlas zastávající naši šlechtu proti výroku v jisté politické brošurce...* — Ve vídeňském deníku Das Vaterland, orgánu katolické šlechty, byl otištěn 4. listopadu 1860 dopis „Aus Böhmen“, v němž pisatel m. j. pravil, že zvláště v Praze se najde tolik „rozmanitých, všeobecně prospěšných zařízení věnovaných umění, vědě nebo humanitě, která vděčí za svůj vznik nepředpojaté součinnosti šlechty a stavu měšťanského“. Dopis byl však napsán jako komentář k dopisům z Čech, které tehdy vycházely ve vídeňském liberálním listě Ost-Deutsche Post, nikoli jako „odpověď na jistou politickou brošurku“. Asi v listopadu 1860 vyšly však vskutku brožury: „Nach dem Reichsrate. Eine Stimme aus Böhmen“ (v Mnichově) a

- „Úvahy Čecha o novém zřízení Rakouska“, které svorně odsuzovaly českou šlechtu proto, že nejde s národem a nestará se o jeho zájmy, o jeho kulturní ústavy a podniky atd. Proti těmto hlasům přinesl Vaterland obranu šlechty teprve 21. prosince. Neruda tedy psaní Vaterlandu ze 4. listopadu, na něž patrně narážel, spojil asi v myslí omylem s jednou z uvedených brožur, kterou nepochybně četl;
- 81: *Záviš z Falkenštejna* — tragédie v pěti jednáních, po první ve Stav. div. 8. prosince 1860; „*a naše panstvo ruce skládá v klín...*“ — pronáší Záviš v druhé scéně II. jednání;
- 82: *Karel Moor* — hlavní postava Schillerových Loupežníků, starší ze dvou synů hraběte Maxmiliána Moora. Jako náčelník skupiny mladých buřičů, později banditů, chce „na vlastní pěst napravit světový řád“, „být společnosti škůdcem a spasitelem zároveň, zlem rozsévati dobro“ (O. Fischer v úvodu k svému překladu Loupežníků);
- 83: v „*Richardu*“ — v Shakespearově tragédii Král Richard III. počíná se děj scénou, v níž je přinášén v otevřené rakvi král Jindřich VI.;
- 84: *Faust* — jde pouze o první díl dvoudílné dramatické básně Goethovy, který vyšel r. 1808. Přel. J. J. Kolár, po první ve Stav. div. 18. listopadu 1855. Na druhém díle pracoval Goethe do konce života. Vyšel posmrtně r. 1832; *Kautská* — Míra K. (1837–1912), roz. Jaichová, choť akademického malíře a divadelního dekorátéra Jana Kautského, autora opony Prozatímního divadla; byla členkou divadla olomouckého a působila v oboru tragických milovnic v divadlech v Sondershausen a ve Frankfurtě. Koncem r. 1860 byla angažována k českému divadlu v Praze;
- 85: *Rozina Ruthardová* — historická činohra v pěti jednáních, dramatisace stejnojmenné povídky Tylovy z r. 1838 od českého spisovatele a pedagoga Emiliána Šulce (1836–1923). Po první ve Stav. div. 17. prosince 1860 s E. Peškovou v titulní roli; H. Wiedermannová hrála Kateřinu, manželku krejčího Švandy;
- 86: *Růžena a Růženka* — činohra ve čtyřech jednáních. Přel. J. St. (Jan Strakatý?). Po první ve Stav. div. 24. prosince 1860 s Kautskou v úloze Růženky;
- 87: *koturn* — zde tragická, vážná úloha; *Ruy Blas* — drama v pěti jednáních z r. 1838. Přel. Fr. Doucha. Po první ve Stav. div. 1. ledna 1861; *padly zásady libovůle* — Neruda má na mysli pád bachovského absolutismu v létě r. 1859 a vydání říjnového diplomu v roce 1860; toho se též týká zmínka o politickém převratu. Neruda si slibuje, že ve volnější politické atmosféře obnovené éry konstituční otevře se snáze české jeviště i dramatickému dílu Victora Huga, jemuž také ve Francii se časem stavěly do cesty cenzura a nepřízeň vládní. (Dovzděčuje to zákaz jeho dvou her *Marion de Lorme* z r. 1829 a *Le roi s'amuse* z r. 1832.) — Slíbenou úvahu o censurní otázce viz dále v stati „O divadelní cenzuře“, Čas 10. dubna 1861;

- 88: *Šimanovský* — hrál roli Dona Césara de Bazan;
- 89: *Vychovatel v čepci* — též Vlášenska, jednoaktová veselohra od K. A. Görnera. Po prvé ve Stav. div. 13. ledna 1861; *Sňatek z násilí* — jednoaktová veselohra z r. 1664. Přel. Vědoslav Pražský (vl. jm. Antonín Šmidt). Po prvé ve Stav. div. 13. ledna 1861; *Poskakující ženich v nesnázi* — balet v jednom jednání od franc. sólového tanečníka Louise Frapparta (* 1832), člena divadel v Londýně, Bruselu, Amsterdamu a posléze Dvorní opery ve Vídni. Po prvé ve Stav. div. 13. ledna 1861;
- 90: *Pešková... v oboru jí nepřináležejícím* — E. Pešková, jejímž oborem byly úlohy naivních a sentimentálních milovnic, zastupovala obor milovnic tragických za ochuravělou Annu Kolárovou-Manetínskou;
- 91: *Čarodějnice v Šárce* — kouzelná fraška ve třech jednáních od Friedricha Hoppa. Přel. J. B. Novotný (E. Pešková). Po prvé ve Stav. div. 11. ledna 1846. Referát se týká představení 20. ledna 1861 ve prospěch Josefa Sekyry; *mokantní* — posměvačný, uštěpačný; *Fortunátova čepička* — narážka na frašku Fortunatos Wünschhütlein z r. 1819. Napsal něm. herec Matthäus Stegmayer (1771—1820), pozdější ředitel Dvorní opery ve Vídni;
- 92: *Eliška, poslední Přemyslovna* — historická činohra v pěti dějstvích; po prvé ve Stav. div. 8. listopadu 1856 v režii J. J. Kolára. Referát se týká představení 27. ledna 1861, v němž hrál Pokorný úlohu pražského měšťana Rotleva; *O svých „mísách“ mluvil* — v prvním výjevu II. jednání Elišky Přemyslovny žádá král Jindřich koruntanského maršála Aufensteina, aby, chce-li ho zachovat při životě, pečoval o jeho nasycení a dbal o to, „aby takořka denně o jednu mísu méně nedostával“; *Čermáková* — Josefína Č. (1849—1895), členka souboru Proz. div. Později působila u divadla výmarského;
- 93: *My a divadlo* — Neruda tu sledoval závažnou myšlenku dialektické jednoty dramatického a vůbec všeho umění se životem společnosti. Tak jako umění mělo působit na její pokrok, naopak i hospodářský rozvoj společnosti se musil odrazit ve vývoji uměleckém. Z tohoto hlediska pohlížel i na spory a boj o samostatné české národní divadlo a jeho uměleckou náplň; *ichnografie* — způsob půdorysného zobrazování stavitelských návrhů u Řeků, zde měřítko kulturní vyspělosti; *Jean Paul* (vl. jm. Johann Paul Friedrich Richter, 1763—1825), něm. spisovatel, básník a satirik, též autor knihy „Vorschule der Aesthetik“;
- 94: *Výbor pro Národní divadlo* — ustaven 7. září 1850 s předsedou Palackým a jednatelem Pravoslavem Trojanem;
- 95: *České školy, ač dlouho netrvaly* — na česká gymnasia byla zavedena čeština jako vyučovací jazyk v r. 1848. V r. 1854 byla již opět vyučovací řečí němčina;
- 96: *Na programu Národních listů...* — uveřejněném v prvním čísle Národních listů 1. ledna 1861 byli mezi spolupracovníky jmenováni

- tito členové výboru pro postavení Národního divadla: Fr. Palacký, Fr. Brauner, J. Malý, J. Ev. Purkyně, Fr. L. Rieger, Trojan a J. Wenzig; *články o českém divadle* — tři stati Vítězslava Háalka „Divadlo a my“ 1., 6. a 17. ledna 1861;
- 97: *V listu našem učiněn... návrh praktický* — Čas 1861 přinesl 21. a 22. ledna článek, v němž autor Vincenc Bubeníček žádal, aby se Národní divadlo stalo střediskem českého společenského života a aby se neodkládalo se započatím stavby; viz též str. 299;
- 99: *za ruchu ústavního* — míněna příprava nového konstitučního života v Rakousku, jak jej sliboval říjnový diplom z r. 1860. Jeho sliby však ústava z 20. února 1861 namnoze nedodržela;
- 100: *verschenken tausend Stück Pistolen...* — rozdají tisíc pistolí (tj. zlatých mincí) a přitom nemají ani na podrážky; citát z Goethovy frašky *Jahrmarktsfest zu Plundersweilern* (S. W. Jubiläumsausgabe, sv. 7, str. 164, verš 49–50), vzniklé v sedmdesátých letech 18. stol. ve Frankfurtě, dramatické satiry na tehdejší rozhárané poměry v německé literatuře; *Benjamin Hederich* (1675–1748), něm. filolog, badatel o starém Řecku; Neruda cituje pasáž z jeho slovníku *Gründliches mythologisches Lexicon*, Leipzig 1770; „Thálie je považována za patronku hostin a kromě toho za vynálezkyni komedií.“ (Řecké hostiny nazývané symposia bývaly spojovány s rozhovory o filosofii, umění apod.);
- 101: *škola dramaturgická* — byla zřízena až v r. 1892 zásluhou F. Ad. Šubrta a vyučovali na ní prof. Hostinský, režisér Chvalovský, Sklenářová-Malá, Šmaha aj. Za dvě léta však zanikla;
- 102: *Svatopluk, zhoubce Vršovců* — tragédie o pěti jednáních. Po prvé ve Stav. div. 2. února 1861; *Jeřábkovo (drama)* — Svatopluk aneb Záhuba rodu vršovského;
- 103: *falstaffský měšťan* — připomínající humornou postavu požívačného Johna Falstaffa ze Shakespearovy hry *Veselé ženy windsorské* z r. 1598; *Kulissenreißerei* — (doslova trhání kulis) snaha herce dosahovati účinků přehnanou hrou; *Nikolaj* — Ignác N. († 1877), v r. 1845 člen souboru Stögrova divadla v Růžové ulici;
- 104: *Ona mě miluje* — veselohra ve dvou jednáních; po prvé ve Stav. div. 10. února 1861; *mutatis mutandis* — s jistými změnami;
- 105: *rafinement* — protřelost, zde obratnost;
- 106: *Tajnosti pařížské* — *Les mystères de Paris*, populární desetisvazkový román od Eugèna Sue z let 1842–1849; *Zvoník notredamský* — romantická činohra v šesti obrazech s předehrou. Přel. spisovatel a překladatel Václav Filípek (1811–1863). Po prvé v aréně ve Pštrosce 20. července 1854;
- 109: *Mlýn na ženy* — kouzelná báchorka se zpěvy ve třech dějstvích. Napsal Morländer, vl. jm. Moritz Engländer (* 1819), něm. spisovatel a redaktor. Pro čes. divadlo upravil F. M. (Fr. Mírovský?). Po prvé ve Stav. div. 10. března 1861;

- 111: *vypravování snu* — v třetím výstupu II. dějství vypravuje Valdštýn maršálu Illovi sen o svém zachránění Octaviem Piccolominim z bitevní vřavy;
- 113: *právě zahájený český sněm* — 6. dubna 1861 se sešel po první český zemský sněm; tím zahájeno v Praze údobí konstituční vlády na rozdíl od předchozí éry absolutistické; *místodržitel* — Antonín hrabě Forgách (1819—1885); *Fischer* — Karl Wilhelm F. († 1873), něm. herec. Hrál hrdinné role v klasických dramatech. Ochotně též vystupoval v milovnických a hrdinných rolích v představeních českých;
- 114: *Das Nachtlager in Granada* — Nocleh v Granadě, zpěvohra ve dvou jednáních od něm. operního skladatele Konradina Kreutzera (1780 až 1849), zkomponovaná na text F. Kinda. Přel. J. N. Štěpánek; *Hardtmut* — barytonista něm. pražského divadla;
- 115: *O divadelní cenzuře* — Neruda odmítal cenzuru divadelních her nejen jako hrubý zásah proti principu tvůrčí svobody, nýbrž i jako charakteristický rys reakčního politického systému. Nerudovo útočné a ironisující pranýřování cenzury, v němž později pokračuje (stať „Censura divadelní“ a „Nové slovo o staré věci“, Div. III, 7, 121), je tak součástí jeho boje proti rakouskému režimu. Článek je dokladem, jak veřejné hnutí z počátku let šedesátých navazovalo na revoluční ideový odkaz roku čtyřicátého osmého; *Schmerling* — Anton rytíř Sch. (1805—1893) byl jako státní ministr hlavou rakouské vlády od prosince 1860 do června 1865. Smýšlením německý liberál, oktrojoval únorovou ústavu z r. 1861;
- 116: *mrazivý ruský vítr* — narážka na nejtuzší absolutistický a reakční režim v carském Rusku, zejména za Mikuláše I. (1825—1855); *Don Antonio de Ulloa* (1716—1795), špan. admirál, státník a učenec; v Madridu založil přírodopisný kabinet; *intendantura* — vrchní umělecká a hospodářská správa nad zemským divadlem; *Gelesen* — přečteno;
- 117: *Jan Hus* — dramatická báseň v pěti jednáních od J. K. Tyla. Po první ve Stav. div. 26. prosince 1848; *Žižkova smrt* — historická truchlohra v šesti jednáních od J. J. Kolára. Po první ve Stav. div. 17. listopadu 1850; *Záhuba rodu přemyslovského* — historická truchlohra ve čtyřech jednáních od Ferdinanda Břetislava Mikovce. Po první ve Stav. div. 9. ledna 1848; *Říman Kato* — buď Kato st. (viz vysv. k str. 181), nebo M. Porcius Kato ml. (95 před n. l. — 49 n. l.), vojevůdce a politik, pravnuk Katona st., protivník Caesarovy diktatury a samovlády, zvaný poslední římský republikán; *en bloc* — hromadně, zde bez jakékoli další debaty;
- 118: *známý mnišský kazatel* — v osmém výstupu Valdštýnova tábora (viz též str. 254) vystupuje „kapucín“, který káže proti bohaprázdnému životu vojáků a nešetří přitom ani jejich nejvyššího vojevůdce. Jeho drastická mluva a hrubě projevovaný odpor u vojáků, vyvolaný jeho kázáním, přivedly patrně cenzuru k tomu, aby kapucína,

- posvěceného služebníka římské církve, která požívala v Rakousku zvláštní veřejné ochrany, nahradila postavou „poustevníka“. Podobný zásah byl proveden v Schillerových Loupežnících, v nichž na konci II. dějství vstupuje do tábora loupežníků jako mluvčí své vrchnosti „páter“, který vybraně spílá „zlosynům“, vybízí je marně k vzdání a vydání jejich vůdce Karla Moora, a vyslechne Moorovu kritiku vládnoucí společnosti a církve. Schiller sám v úpravě hry pro divadlo mannheimské zaměnil z ohledu na censuru osobu „pátera“ za postavu „právní osoby“; *český pán, český král* — tito feudální představitelé českého státu nebezpečně připomínali v rakouském císařství doby státní samostatnosti českých zemí;
- 119: *Miláček Štěstěny* — veselohra v pěti jednáních, přel. J. V. Lomnický (J. Vávra). Po prvé ve Stav. div. 14. dubna 1851;
- 120: *Šotek* — hlavní postava ze hry Diblík, šotek z hor;
- 122: *Jungmannův pomník* — vytvořil jej sochař Ludvík Šimek (1837—1886), podle návrhu Václava Levého (1820—1870). Byl odhalen až v roce 1878; *Vogl* — František V. (1821—1891), profesor sborového zpěvu na pražské konservatoři a hudební skladatel; *Jungmannova* — Božena J., dcera gymnasiálního profesora Jana Jungmanna, synovce Josefa Jungmanna, byla nadanou tanečnicí, žačkou umělkyně Taglioni v Berlíně a byla zvána k pohostinským hrám v cizině. Vítězslav Hálek v Národních listech 23. dubna 1861 v referátu o Kupci benátském mluvil sice příznivě o jejím tanečním výkonu, ale vyslovil se naprosto proti tomu, aby památka Jungmannova byla oslavována tancem; viz. Div. III, 278;
- 123: *Čechové u Milána* — tragédie v pěti jednáních od spisovatele a pedagoga Jana Evangelisty Kosiny (1827—1912), zpracovaná podle novely Jana z Hvězdy (J. J. Marka). Při premiéře ve Stav. div. 4. dubna 1850 propadla. Kosina poté upustil od dalších dramatických pokusů a věnoval se nadále zejména klasické filosofii, estetice a pedagogice; *sit venia verbo* — zde: smí-li se tak říci;
- 125: *diese Seeschlange...* — tento mořský had, tj. nekonečně se vlekoucí thema; *Louis Napoleon* — Ludvík N. (1808—1873), synovec Napoleona I. a pozdější franc. císař Napoleon III.; v mládí studoval vojeňství a politiku; *Rieger-Klaudy* — Rieger, vůdce strany národní, soustřeďující českou buržoasii, přijal v květnu 1861 funkci intendanty českého divadla. Neruda, sympatisující s mladším a svobodomyšlným křídlem strany, z něhož vznikla později (1874) strana mladočeská, byl jeho politickým odpůrcem. Karel Leopold Klaudy (1822—1894), právník a staročeský politik, zemský a krátkou dobu i říšský poslanec, byl v r. 1864 zvolen pražským primátorem;
- 126: *Ondyno jsem bědoval* — ve fejetonu v Čase 27. dubna 1861; *Drobné klepy I*, str. 12; *v dopisu z Paříže* — otištěném v Čase 30. dubna 1861; *Friedrich Dionys Weber* (1766—1842), něm. hudební teoretik a skladatel; narodil se ve Velichově u Karlových Varů, v Praze působil

- jako učitel hudby a stal se zde ředitelem první hudební školy pojmenované konservatoř;
- 127: *Rubinstein* — Anton Grigorjevič R. (1829—1894), ruský pianista, dirigent a hudební skladatel. Na svých uměleckých cestách navštívil v letech čtyřicátých a pak též v letech osmdesátých Prahu; *Berlioz* — Hector B. (1803—1869), franc. hudební skladatel; *Gade* — Niels Wilhelm G. (1817—1891), dánský hudební skladatel a dirigent; v duchu severské národní hudby komponoval symfonie a přede hry; *Meyerbeer* — Giacomo M. (1791—1864), hudební skladatel židovského původu. Žil jednak v Berlíně, jednak v Paříži, kde vytvořil vrcholná díla romantického období velké francouzské opery; *Vieuxtemps* — Henri V. (1820—1881), belgický houslista světového jména; *Auber* — Daniel François A. (1782—1871), franc. hudební skladatel; *Gerle* — Wolfgang Adolf G. (1781—1846), něm. žurnalista, obratný básník a dramatik. Od r. 1814 byl profesorem italštiny na pražské konservatoři; *když vyšel diplom* — diplom říjnový z 20. října 1860;
- 128: *staročeská Rettigová* — Domácí kuchařka z r. 1826 od obrozenské spisovatelky Magdaleny Dobromily Rettigové (1785—1845);
- 129: *divadelní interregnum* — období, kdy divadelní správa po delší čas neobsazovala obor tragické milovnice. Obor ten zastupovala Eliška Pešková, milovnice naivně sentimentální. Aspirovala na něj Albína Heintzová a Mína Kautská;
- 132: *Návštěva byla nesvatojansky... slaba* — o svátku Jana Nepomuckého 16. května, spojeném s poutí, navštěvovalo Prahu hojně lidí, zejména venkovských;
- 133: *jak jsme se před nějakým rokem... přesvědčili* — týká se vystoupení E. Kolínské v roli Parthenie; viz Prager Morgenpost 30. července 1859 a Obrazy života 1. srpna 1859;
- 134: *Filipína Welsrová* — referát se týká představení v Nov. div. 2. června 1862;
- 135: *naturburš* — naivní vesnický milovník;
- 136: *Povídky královny navarrské* — aneb Oplátka za porážku u Pavie, veselohra v pěti jednáních. Napsali E. Scribe a E. Legouvé. Přel. J. Krása. Po prvé ve Stav. div. 26. ledna 1851. Referát se týká představení v Nov. div. 16. června 1861;
- 137: „*sich gehen lassen*“ — počínati si volně; *jako Rén v písku* — v Holandsku, kde má Rýn nízké břehy, mizí místy v obrovských plochách navátého písku; *Marie Stuartka* — tragédie v pěti jednáních z r. 1800 od Friedricha Schillera. Přel. Pavel Josef Šafařík (1795 až 1861);
- 140: *Zapovězené ovoce* — fraška ve třech jednáních od K. Bluma. Přel. Václav Crha (1836—1905), spisovatel a žurnalista. Po prvé v aréně ve Pštrosce 19. června 1860; *Kdo z nás byl nejhloupější?* — fraška ve třech jednáních od něm. spisovatele, žurnalisty a drama-

- turga Leopolda Feldmanna (1802—1882). Přel. J. S. (Jan Strakatý?). Po prvé v aréně ve Pštrosce 18. července 1861; *Körschnerová* — viz vysv. k str. 176;
- 142: *Dawison* — Bogumil D. (1818—1872), vynikající něm. herec polsko-židovského původu;
- 144: *V. Reisinger* — sólový tanečník a baletní mistr pražského divadla v l. 1860—1864; *Freund* — sólový tanečník pražského divadla v l. 1861—1864;
- 145: *Doktor Robin* — jednoaktová veselohra. Napsal franc. dramatik, redaktor a kritik Jules Martial Regnault, zvaný Prémarmay (1819 až 1868);
- 146: *České divadlo* — Statě osvětlují vývoj Nerudova názoru na vybudování reprezentační scény národní. Byl-li zprvu odpůrcem jakéhokoli řešení polovičatého a provisorního, přijal a uvítal posléze zřízení Prozatímního divadla, o něž se zasazoval hlavně Rieger. Tím se ovšem Neruda myšlenky na velké Národní divadlo nezřekl a celou další divadelně kritickou činností tuto scénu připravoval; *krejcarové sbírky* — Jan Jungmann podal na začátku r. 1861 ve výboru pro zřízení Národního divadla návrh, aby se uspořádaly po celé zemi krejcarové sbírky a zároveň aby se bez odkladu přistoupilo k stavbě divadla. Důvěra ve zdar těchto sbírek byla podložena obecnými sympatiemi a vzrůstem příspěvků zasílaných bez zvláštního vyzvání;
- 147: *dr. Pinkas* — Adolf Maria P. (1800—1865), zemský advokát a český politik; v l. 1864—1865 byl intendantem pražského divadla;
- 148: *ředitel Thomé* — viz vysv. k str. 57;
- 149: *Fraška* — Frašce věnuje Neruda pozornost jako oblíbenému divadelnímu žánru lidovému. Co zde jen naznačil, rozvedl po osmi letech v trojdílné úvaze „Frašky“, *Národní listy* 1869 (Div. IV, 74). Statě dokumentují Nerudovo usilování o osobitý útvar a projev český na všech polích dramatické a vůbec umělecké tvorby. Srov. též analogickou rozpravu „Česká veselohra“ v *Národních listech* 1866 i zásadní úvahu „Jaký má pro nás význam repertoár národní“ v *Literárních listech* 1865 (Viz Div. III, 36 a 77); *představení včerejší* — 15. srpna 1861 dávana v Nov. div. Kotzebuova fraška *Nájemník Kmínek z Kohoutkova*, v překladu Václava Filípka; *commedia dell'arte* — hra, v níž se vyskytovaly vždy tytéž figury a ustálené typy; herci neměli předepsaného textu, děj byl jen naznačen, takže vlastně teprve na jevišti divadelní kus improvisovali a dotvářeli; vyvinula se v Itálii a největšího rozkvětu dosáhla v 16. stol; *cirkumskripci* — předpis, úprava;
- 152: *Starý manžel* — veselohra ve čtyřech jednáních z r. 1844 od J. Korzeniowského. Přel. Jaroslav Pospíšil (1812—1889), spisovatel, nakladatel a vydavatel Pospíšilovy Divadelní bibliotéky, vycházející od r. 1851;
- 154: *Jan Slepý, hrdinský král Čechů* — historická truchlohra v pěti

- jednáních od K. Slánského (pseud. básníka, buditele a církevního spisovatele Karla Aloise Vinařického, 1803—1869). Po prvé ve Stav. div. 12. prosince 1847; *Lesní panna* — aneb Cesta do Ameriky; referát se týká představení 29. srpna 1861 v aréně ve Pštrosce;
- 157: *Panoš šibal* — týká se představení ve Stav. div. 28. září 1861 za režie J. J. Kolára; *Kabinetstück* — kabinetní, mistrovský kousek; *máme svého dramaturga* — míněn Gustav Pflieger Moravský, zastávající funkci dramaturga jen půl roku;
- 159: *zpěvačka Artôt* — vl. jm. Marguerite Joséphine Montagney (1803 až 1907), významná belgická operní pěvkyně, členka Velké opery pařížské. Od r. 1859 sídlila v Berlíně, odkud podnikala umělecké cesty po evropských městech;
- 160: *Presse* — něm. liberálně buržoasní deník založený r. 1848; *Tagesbote* — T. aus Böhmen, německý deník vycházející od září 1852 v Praze. Přispíval do něho též Neruda (do r. 1859), Barák, Sojka, Knedlhans Liblinský aj. Později byl pro své německonacionální tendence u Čechů neoblíben;
- 161: *Prager Morgenpost* — něm. liberálně politický deník, vycházel v Praze od r. 1852; *Heintzova... vzdálila se... z Prahy* — byla angažována k německému divadlu v Pešti; *Burggraf* — český herec z let šedesátých, později režisér divadla v Brně. Hrával starší hrdiny; *Boschetti* — v l. 1862—1864 herec českého divadla v Praze. Působil v oboru komických otců; *po zesnulé Wiedermannové* — Helena W. zemřela 11. července 1861 na zápal plic;
- 162: *vaudevillní zpěvačka* — viz vysv. k str. 166; *Ledererová* — Terezie L. (1844—1914), herečka a zpěvačka, provdaná později za herce Jakuba Seiferta;
- 163: *Paní hospodská* — aneb *Železnice v horách*, obraz ze života ve třech jednáních od Friedricha Kaisra. Přel. J. Sl. Haštalský (V. Vávra). Po prvé ve Stav. div. 18. ledna 1857;
- 164: *divadlo městské, ...zábranské* — divadlo Stavovské a divadlo Novoměstské, stojící za Koňskou branou;
- 165: *reduta* — maškarní ples, společenská zábava;
- 166: *das Nationale der Unnationalität...* — národnost projevující se v beznárodnosti a charakter záležející v bezcharakternosti; *vaudeville* — veselohra, fraška se zpěvy;
- 168: *Uriel Akosta* — tragédie v pěti jednáních. Přel. Karel Sabina (1813—1877). Po prvé v Nov. div. 10. října 1861. Hrdinou hry je židovský myslitel Uriel Akosta (1594—1647). Pocházel z portugalské židovské rodiny, která přestoupila ke křesťanství;
- 169: *Galilei* — Galileo Galilei (1564—1643), slavný italský astronom, matematik a fysik, zastánce heliocentrického názoru Koperníkova. Katolickou církví byl přinucen své učení o pohybu země ve sluneční soustavě odvolat. Podle legendy své odvolání zrušil výrokem „Eppur si muove“ — „A přece se točí“; *Baruch Spinoza* (1632 až

- 1677), filosof, původem holandský žid. Později jeden ze zakladatelů racionalistické filosofie;
- 171: *nový dramaturg* — Pavel Švanda ze Semčic, viz vysv. k str. 274;
- 172: „*Guten Morgen, Herr von Studnička*“ — „Dobré jitro, pane ze Studničků... šel jsem právě náhodou kolem a tu jsem si pomyslel, měl bys navštívit pana ze S. ...Nu to mne těší. Tedy jenom na skok?;
- 173: *manichej* — zde žid (původně přívrženec náboženské sekty ze 3. stol. n. l., usilující o sloučení náboženství perského a křesťanského);
- 174: *Kožíšek, perle a kamna* — fraška ve třech jednáních. Napsal Friedrich Hopp. Přel. J. Kaška. Po prvé ve Stav. div. 14. prosince 1851;
- 175: *Loupežníci* — referát se týká představení v Nov. div. 27. října 1861 za režie J. J. Kolára. Úlohu Kosínského hrál Kopecký, Franze Moora J. J. Kolár; *pohřeb Krolmusův* — kněz Václav Krolmus (1789–1861), archeolog, sběratel starožitností, autor četných spisů náboženských a kulturněhistorických, zemřel 4. října 1861. Slavný pohřeb se konal v neděli 27. října odp. z Pohořelce (z bytu Krolmusova) na Vyšehrad. Pro dlouhé obřady skončil podle zpráv soudobého tisku až za tmy;
- 176: *Körschnerová* — shodně s Nerudou kritisoval nepříznivě herecké výkony Marie K. div. referent Lumíru Pavel Švanda. Přesto byla M. K. na rok angažována k pražskému divadlu pro obor mladých tragických milovnic; avšak v srpnu 1862 přešla k divadlu Victoria v Berlíně;
- 181: *k... našemu „Karthaginem“* — míněn okřídlený výrok „Ceterum autem censeo, Cartaginem esse delendam“ („ostatně míním, že Kartágo musí být zničeno“) římského státníka a spisovatele M. Porcia Katona st. (234–139 před n. l.), přísného soudce mravů římské společnosti, jímž stále zdůrazňoval nebezpečí hrozící ze strany nepřátelského Kartága; Neruda jím naráží na neutěšené personální poměry českého divadla, o jejichž zlepšení se vytrvale snažil;
- 182: *Ha ty naše slunce* — ...Vyšehrade tvrd. Začátek sedmnáctiveršové Písně vyšehradské, prvního básnického falsa, domněle nalezeného r. 1816 J. Lindou; *Taras Bulba* — týká se představení ve Stav. div. 17. listopadu 1861;
- 183: *Slavský* — člen prvního českého ensemblu sestaveného po rozdělení pražského divadla na část českou a německou v dubnu 1858;
- 184: *spartanismus* — přísný, tělesným námahám a kázni zvyklý způsob života, jaký byl obvyklý u Řeků ve staré Spartě; *Schillerova předehra Ležení* — viz vysv. k str. 254;
- 187: *Schmeykal* — Franz Sch. (1826–1894), v r. 1861 poslanec českého sněmu, přisedící zemského výboru a vůdce pražských německých buržoasních liberálů proti českému smýšlení;
- 188: *Kaulbach* — Wilhelm K. (1805–1874), něm. malíř, autor monumentálních nástropních a nástěnných maleb v museích a galeriích v Ber-

- líně, v Mnichově, v Norimberce aj.; *Spitzweg* — Karl S. (1808 až 1885), něm. malíř krajin, většinou uměle komponovaných; *Eberle* — Adam E. (1805—1832), historický malíř německý, autor nástropních fresek v monumentálních budovách v Berlíně aj.; *Brioschi* — Carlo B. (1826—1895), malíř dekorací. Pracoval pro Dvorní operní divadlo vídeňské a v letech osmdesátých maloval některé prospekty pro české Národní divadlo; *Käsmann* — Josef K. (1784—1854), něm. sochař, tvůrce mnoha monumentálních soch a sousoší inspirovaných řeckou mythologií; *Laub* — Ferdinand L. (1832—1875), český virtuos na housle; *Reményi* — Eduard R. (1830—1898), maď. houslista mezinárodní úrovně. Na svých uměleckých turné koncertoval též v Praze; *Ernst* — Heinrich Wilhelm E. (1814—1865), houslový virtuos a hudební skladatel; *Vieuxtemps* — viz vysv. k str. 127; *Ráčkové* — housloví virtuosové sourozenci Friedrich (* 1843), Sophie (* 1845) a Victor (* 1847). Se svým otcem, českým hudebníkem Vincencem Ráčkem (* 1812), podnikali úspěšné umělecké cesty po Evropě; *Dreyschock* — Alexander D. (1818—1869), klavírní virtuos, profesor konservatoře v Petrohradě; *Devrient* — patrně Philip Eduard D. (1801—1877), původně barytonista, později herec, režisér a divadelní ředitel, pocházející z proslulé německé rodiny herecké; *Dessoir* — Ludwig D. (1810—1874), vynikající něm. herec židovského původu, člen berlínského divadla, kde se uplatňoval v klasickém repertoáru; *Rott* — Moritz R. (1793—1857), vl. jm. Rosenberg, vynikající herec pocházející z pražské židovské kupecké rodiny; *Seebachova* — Marie S. (1829—1897), něm. herečka, členka divadla v Hannoveru a v Berlíně; vynikla jako představitelka naivních dívčích rolí;
- 189: *Janoušková* — něm. tragédka českého původu, známá pod jménem Fanny Janauschek (1830—1904); *Ira Aldridge* (1804—1867), herec černošského původu, vynikající interpret Shakespearových postav. V r. 1853 a 1858 vystupoval též v Praze; *munificence* — štědrost; *Píšek* — Jan Křtitel P. (1814—1873), český operní pěvec, člen Dvorní opery ve Stuttgartě; *Ander* — viz vysv. k str. 7; *Augsburger allgemeine Zeitung* — německý liberálně buržoasní politický list; *Über die Rückübersetzung...* — o zpětném přeložení Shakespeara z „hornočeštiny“ do „novoangličtiny“. Neruda tu paroduje německé označení Hochdeutsch;
- 190: *Víra, naděje a láska* — činohra v pěti jednáních od J. B. Rosièra. Přel. Ferdinand Náprstek pod pseud. F. Tatranský. Po prvé ve Stav. div. 28. září 1850;
- 191: *Slepá nevěsta* — truchlohra v pěti jednáních. Napsali franc. spisovatelé Alfred Delacour (1815—1885) a Lambert Thiboust (1827—1867), dramatik, herec, autor řady vaudevillů. Přel. herečka Anna Rajská, vl. jm. Forchheimová. Po prvé ve Stav. div. 1. října 1850;
- 192: *sl. Pešková* — Karolína P. byla podle zpráv soudobého tisku angažována k českému divadlu v lednu 1862;

- 193: *Malý Richelieu na prvním potýkání* — veselohra ve dvou jednáních; po prvé ve Stav. div. 15. prosince 1861; *Politika v lese* — jednoaktová veselohra od něm. autora řady veseloher Gustava Putlitze (1821—1889); přel. dr. Jan Strakatý (1835—1891), významný divadelní a kulturní činitel. Po prvé ve Stav. div. 15. prosince 1861; *Žena panovnice* — dramatický sólový žert od Václava Crhy. Po prvé ve Stav. div. 15. prosince 1861;
- 195: *Magelóna* — tragédie ve čtyřech jednáních; po prvé ve Stav. div. 2. února 1852;
- 197: *pí Rajská* — Anna R. (1824—1903), roz. Forchheimová, hrála již v dětském věku v divadle u Kajetánů v Praze, později za ředitele J. Stögra v čes. představeních v divadle v Růžové ulici, pak v divadle Stavovském, r. 1851 u společnosti Kullasovy s J. K. Tylem, jemuž byla na sklonku života pečlivou ošetřovatelkou. Po smrti Tylově působila u různých venkovských div. společností. V r. 1860 se provdala za spisovatele J. L. Turnovského a byla angažována k Prozatímnímu divadlu;
- 199: *Poslední Rožmberk* — tragédie v pěti jednáních. Po prvé ve Stav. div. 5. ledna 1862; *neustranný kritik, jež Pražské noviny... vynalezly...* — v referátu o Rosièrově hře *Víra, naděje, láska* publikovaném v Pražských novinách 12. prosince 1861 pod šifrou A. Š.;
- 201: *ráz narcisovský* — viz též str. 270;
- 205: *Gogolova sojka* — reminiscence na místo z Tarase Bulby, kde Gogol srovnává přichylnost matky mladých Tarasů k dětem s chováním stepního racka (v orig. čajka) k mláďatům;
- 206: *Studenten von Rummelstadt* — obraz ze života se zpěvy ve třech jednáních od něm. herce a dramatika Karla Haffnera (1804—1876); přel. J. S. s názvem *Pražští studenti na prázdninách*. Po prvé v Proz. div. 25. ledna 1863; *Unsere Lehrbuben* — fraška ve třech jednáních od A. Berly. V českém překladě dáváno v aréně v Kravině pod názvem *Pražští učedníci*; *Pester Lloyd* — liberální deník, zal. r. 1853 a hájící německým jazykem národní zájmy maďarské; *Deák* — Ferencz D. (1803—1876), přední maď. politik národně liberálního směru, vůdce Maďarů v zápase proti velkorakouskému unitářství a centralismu Vídně za samostatnost Uher;
- 209: „*Alle Freikarten...*“ — všechny vstupenky s výjimkou červených jsou neplatné;
- 210: „*muß mir auch...*“ — musím se také jednou podívat na české (představení);
- 214: „*Ich muß strafen...*“ — musím trestat, musím... Milé mu to nebude;
- 215: „*Tys květ polní...*“, „*Zpodpírejte mne kvítím...*“ — parafráze, případně parodie známých míst ze starozákonní Písňe písní. V obměně také v Nerudově *Prodané lásce* (1. jednání) a v *Ženichu z hladu* (1. jednání); „*Obocht! Schlogn's es...*“ — Pozor! Nerozbijte to!;

- 217: *Veselohra* — dvouaktový dramatický žert od Františka Věnceslava Jeřábka. Po prvé ve Stav. div. 12. ledna 1862; *Veselý pohřeb* — veselohra v jednom jednání od spisovatele a publicisty Václava Vlčka (1839—1908), vydavatele a redaktora konservativního měsíčníku Osvěta. Po prvé ve Stav. div. 12. ledna 1862; *Útěk do Afriky* — jednoaktová veselohra. Napsal něm. herec a spisovatel Johann Albin, vl. jm. Medlhammer (1777—1838). Pro české divadlo upravil J. M. Boleslavský (Josef Mikuláš). Po prvé ve Stav. div. 12. ledna 1862; *cena estimační* — ocenění vyplývající z úcty k auto- rovi;
- 219: *fariská pout'* — pout' arabského jezdce Farise, který pádí po poušti a směle překonává rozmanité překážky;
- 220: *kvaker* — člen náboženské sekty založené v 17. stol. v Anglii a rozší- řené zejména v Americe. Kvakeři zavrhovali jakékoli násilí a kladli váhu na střídmy život a lidumilnost;
- 221: *On nežárlí* — veselohra v jednom jednání. Napsal Alexander Elx. Po prvé ve Stav. div. 26. dubna 1862; *Černý Petr* — jednoaktová veselohra od K. A. Görnera. Přel. Vlastimil Venkryl, vl. jm. Fran- tišek Vinkler (1839—1899), spisovatel a redaktor regionálních časo- pisů. Po prvé ve Stav. div. 26. ledna 1862; *Řemeslnická merenda* — komický obraz v jednom jednání. Napsal něm. autor frašek a vese- loher herec Louis Angely (1787—1835). Přel. J. N. Štěpánek pod titulem Kvas řemeslníků. Po prvé ve Stav. div. 17. dubna 1842;
- 222: *Triebler* — úspěšný něm. komik. V r. 1858 vystupoval pohostinsky v něm. divadle pražském; *Dolt* — Karl D. (1808—1882), něm. herec, od r. 1842 člen něm. divadla v Praze, zprvu jako milovník, pak jako komik v hrách lidových a ve fraškách;
- 223: *Ouklady a láska* — Kabale und Liebe, občanské drama v pěti jednáních z r. 1784. Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 23. listo- padu 1851; *k jistému engagement* — Lumír z 20. února 1862 přinesl zprávu, že se A. Libická již stala členkou čes. divadla;
- 224: *Kolár ml. ...přilehaje k známému zde vzoru* — Neruda snad minil J. Chauera, dřívějšího představitele Kalba; *Boj o trůn* — tragédie v pěti jednáních od novelisty Josefa Jaroslava Křičenského (1812 až 1886). V dramatickém konkursu vypsaném F. Fingerhutem získala čtvrtou cenu. Po prvé ve Stav. div. 2. února 1862 ve prospěch Josefa Chramosty;
- 225: *Demetrius* — nedokončené Schillerovo historické drama z ruských dějin, psané v posledních dnech autorova života; vytvořen pouze plán a půl druhého aktu;
- 226: *nešťastná povodeň* — při pohybu ledu rozvodnila se Vltava ve dnech 1. až 4. února 1862 tak, že zatopila pražské ostrovy, pobřežní ulice i domy a způsobila značné hmotné škody i ztráty lidských životů;
- 228: *ředitel* — Franz Thomé;
- 229: *Zapečetěný měšťanosta* — fraška ve dvou jednáních od E. Raupa-

- cha. Pro čes. div. upravil J. N. Štěpánek. Po prvé ve Stav. div. 14. dubna 1850;
- 231: *Boleslav Ryšavý* — pětiaktová tragédie; po prvé ve Stav. div. 16. února 1862; *onehdejší Pflegrův plod* — tragédie Svatopluk;
- 234: *narážka to časová* — závěrečnými verši proniká naděje v lepší budoucnost českého národa, vzbuzená tehdejšími politickými událostmi, zejména diplomem říjnovým; *Tajemné psaní* — veselohra ve třech jednáních od Hermenegilda Jirečka (1827—1909), českého a slovan-ského právního historika, který se ve svém mládí zabýval beletrií a též přispíval zejména novelami z venkovského života do soudobých časopisů. Po prvé provozována ve Vídni, v divadle na Vídeňce, za velké účasti vídeňských Čechů. V Praze po prvé ve Stav. div. 20. února 1862. Neruda záporně posoudil zejména násilné rozvlečení chudého thematicu do tří aktů v *Obrazech života* 1859, str. 196; *Sitala* — balet od tanečnice a autorky úspěšných baletů Kathariny Lannerové (* 1831), dcery vídeňského skladatele valčíků Josefa Lannera, členky divadel ve Vídni, v Hamburku, v Berlíně, která na uměleckých turné navštívila v šedesátých letech téměř všechna větší města evropská;
- 235: *kadrila* — čtverylka;
- 236: *Ženský boj* — veselohra ve třech jednáních. Napsali Eugène Scribe a Ernest Legouvé. Údaje o překladateli se různí. Divadelní slovník J. J. Stankovského uvádí Elišku Peškovou, Hlas 20. února 1862 F. S. Kodyma, bývalého spolupracovníka Havlíčkova;
- 237: *madrilenující* — s prvky španělského národního tance madrileny; *manola* — dívka, která se samostatně žije a žije ve společné domácnosti se studentem nebo umělcem; *Hentzova* — Marie H., v šedesátých letech sólová tanečnice pražského divadla;
- 238: *Pátý akt* — jednoaktové drama z r. 1838 od J. Korzeniowského. Po prvé ve Stav. div. 30. ledna 1860 pod názvem *Páté dějství*; *Pozvu si majora!* — veselohra v jednom jednání. Napsal něm. autor úspěšných her Gustav Moser (* 1825). Přel. Vl. Venkryl (Fr. Vinkler). Po prvé ve Stav. div. 9. března 1862; *chevalereskní* — rytířský;
- 239: *Ben Akiba* — učený rabi ze začátku 2. stol. n. l., který se časem stal legendární postavou;
- 240: *Ďáblova podšívka* — žertovná báchorka ve třech jednáních od vídeňského herce Johanna Grüna (* 1819). Po prvé ve Stav. div. 16. března 1862; *časové se nebyli ještě změnil* — překlad Svátkův je z doby, kdy Svátek pracoval v redakci Času, založeném r. 1860 dr. Aloisem Krásou (1828—1900) a pišící v duchu federalistickém a proticentralistickém. Od 1. ledna 1862 za redakce Svátkovy list změnil směr, sloužil centralismu a byl subvencován vládou;
- 241: *Při piketu* — jednoaktová franc. veselohra. Pro čes. divadlo upravil F. M. (F. Mírovský?). Po prvé ve Stav. div. 23. března 1862; *Chó-*

- rista* — franc. vaudeville ve dvou jednáních. Pro české jeviště upravil veršovec a humorista František Hajniš (1815—1885) s hudbou Viléma Blodka (1834—1874). Po prvé ve Stav. div. 23. března 1862; *Lucia* — Lucia z Lammermooru, opera od Gaetana Donizettiho;
- 242: *cum grano salis* — (doslovně se zrnem soli) s trochou důvtipu;
- 244: *Paňác a jeho rodina* — činohra v pěti jednáních; podle franc. napsal H. Marr. Po prvé ve Stav. div. 6. dubna 1862;
- 245: *Chudý písničkář* — obraz ze života ve třech jednáních. Napsal něm. spisovatel veseloher Rudolf Kneisel (* 1832). Přel. J. M. Bole-slavský (Josef Mikuláš). Po prvé ve Stav. div. 21. dubna 1862;
- 246: *po těžké své nemoci* — E. Pešková nebezpečně onemocněla v březnu 1862 po představení Scribova Ženského boje;
- 247: *Škaredá sestra* — veselohra ve třech jednáních od franc. dra-matika Emila Augiera (1820—1898), zvaného romantiky pro stříz-livost her z mladistvého období, k nimž patří též Škaredá sestra, „zakladatel školy zdravého rozumu“. Po prvé v Nov. div. 1. května 1862;
- 249: *Okolo světa* — franc. fraška se zpěvy a tanci ve třech jedná-ních, zpracovaná něm. autorem mnoha veseloher vypočtených na vnější úspěch Juliem Rosenem (1833—1892). Přel. J. S. (J. Stra-katý?). Po prvé v Nov. div. 3. května 1862; *karyatida* — v ar-chitektuře socha postavy podpírající hlavou místo sloupů lehčí trá-moví;
- 250: *dcera... Boschettiova* — Terezie B. (1845—1919), českoněmecká zpěvačka angažovaná v letech šedesátých k českému divadlu praž-skému pro role subretní; v r. 1864 odešla a byla postupně členkou divadel ve Wiesbadenu, ve Vídni a v Lipsku. V r. 1874 se vrátila a obnovila smlouvu s českým divadlem; *Lehmann* — Moritz L. (1819—1865?), malíř dekorací divadel v Drážďanech a ve Vídni; *Dráteník* — fraška ve třech jednáních od F. Kaisra. Přel. Fr. Křenek (E. Pešková). Po prvé ve Stav. div. 14. prosince 1856;
- 251: *Pacelt* — pravděpodobně herec František Paclt, v šedesátých letech člen divadelní společnosti Zöllnerovy;
- 254: *Valdštýnův tábor* — též Ležení, dramatická báseň v jednom jed-nání, první část Schillerovy trilogie Valdštýn z r. 1798. Po prvé v Nov. div. 29. května 1860;
- 255: *Hrabě z Letorièru* — veselohra ve třech jednáních. Napsal franc. autor vtipných veseloher Jean Bayard (1796—1853). Přel. J. Lom-nický (J. Vávra). Po prvé v aréně ve Pštrosce 2. června 1862; *zajímavá politika, ještě zajímavější procesy a denní zprávy* — ve vnitřní politice bylo tehdy v popředí jednání vídeňské říšské rady, které přineslo Čechům mnohé zklamání a vedlo již k myšlence pasivní oposice. Udá-losti politiky zahraniční glosoval Neruda polovážně a poloironicky v článku „Po politickém prvním pololetí roku 1862“ v Humoristic-

- kých listech 5. června 1862 (viz Spol. I, 132, 136, 140). Z denních zpráv poutaly pozornost zejména slavnosti nově založeného Sokola a oslava Havlíčkova;
- 256: *Král Jindřich IV.* — historické drama v pěti jednáních, vzniklé kolem r. 1598. Přel. F. L. Čelakovský. Po prvé ve Stav. div. 20. března 1859; *Falstaffovo vojsko* — ve třetí scéně IV. jednání Shakespeara Jindřicha IV. je popsáno Falstaffovo vojsko jako banda otrhanců a mrzáků;
- 257: *Sklenice vody* — veselohra v pěti jednáních. Přel. Žofie Podlipská (1833—1897). Po prvé v Nov. div. 24. června 1862;
- 258: *Ženský pláč* — jednoaktová veselohra od K. A. Görnera. Přel. J. Novotný (E. Pešková). Po prvé v Nov. div. 26. června 1862; *centralistické listy* — míněny pražské německé deníky Bohemia, redigovaná Fr. Klutschakem, a Tagesbote aus Böhmen, redigovaný Davidem Kuhem, sloužící nacionalistickým tendencím rakousko-německým; *Bengálský tygr* — fraška v jednom jednání. Napsali franc. herec a dramatik Edouard Brisebarre (1817—1871), autor řady divadelních her, vaudevillů, komedií a dramát, a Marc Michel. Přel. J. Řezníček. Po prvé v aréně ve Pštrosce 2. září 1851; *Scylla a Charybdis* — podle řeckého mythu dvě strmé skály blíže Sicílie, mezi nimiž pro silný vír nebylo možno proplouti; obrazné vyjádření nevyhnutelnosti katastrofy;
- 260: *Chyba lávky* — obraz ze života ve třech jednáních od F. Kaisra. Přel. Ludvík Vorel (1829—1900), právník a spisovatel, aktivní účastník politického ruchu v r. 1848;
- 262: *katonovským způsobem* — viz vysv. k str. 181;
- 263: *v jednom fejetonu svém* — v Hlase 11. srpna 1861, viz str. 146; *proti... divadlu menšímu* — postavení malého kamenného Prozatímního divadla prosadil F. L. Rieger se svými stoupenci ze strany národní. Rieger odůvodňoval svůj projekt nutností, aby se české divadlo co nejdříve odloučilo od divadla německého. Proti projektu Riegrovu doporučoval A. M. Pinkas stavbu veliké moderní dřevěné arény, zařízené též pro zimní sezónu; *Volba zde není těžká* — Neruda má na mysli Pavla Švandu ze Semčic; *Šumavský* — Josef Franta Š. (1798 až 1857), spisovatel a redaktor;
- 265: *Něco o českých kritikách divadelních* — Stať je odpovědí na jeden z Listů o divadle (z 5. srpna), které v létě r. 1862 psal z Prahy do krajinského listu Boleslavan, vycházejícího v Mladé Boleslavi, zasvěcený pozorovatel a posuzovatel, jenž o sobě říká, že sedm let pilně navštěvoval české divadlo. Významný Nerudův hlas o tehdejších obtížích české divadelní kritiky doplňuje Nerudova úvaha „Kritika a divadlo — u nás“ (Hlas 31. ledna a 1. a 2. února 1865, viz Div. II). V replice z 25. srpna 1862 pražský dopisovatel Boleslavana konstatoval, že Neruda vylíčil ještě černěji stav věcí, který kritisoval on sám, a usoudil právem, že divadelní kritik Hlasu jeho nespokojenosti spíše

- přisvědčoval než odporoval. Této kontroverse a vůbec Nerudových zásad a zkušeností jako divadelního kritika si povšiml Otakar Fischer v článku „Nedoceněný kritik českého divadla“ (Rozhledy po literatuře a umění 2, 1933, č. 10 a 11, přetištěno v knize O. Fischer, Slovo o kritice, 1947), kde autor zaznamenává, že M. Hýsek a M. Novotný označili mu jako pravděpodobného pisatele divadelních listů v Boleslavanu Karla Mattuše (1836–1919), pozdějšího předního politika staročeského; *Börne* — Ludwig B. (1766–1837), vůdčí kritik a publicista Mladého Německa;
- 266: *Sterne* — Lawrence S. (1713–1768), angl. humorista a satirik; *lessingovské ideály* — Gotthold Ephraim Lessing (1729–1781), něm. básník, dramatik a kritik, vyložil své názory na dramatické a divadelní umění v týdeníku Hamburská dramaturgie, vycházejícím v Hamburku v l. 1767–1768. Bojoval proti francouzskému klasicismu na německých scénách a požadoval, aby divadlo vycházelo ze skutečnosti a bylo ve všech svých projevech pravdivé;
- 267: *Guatimozin* — poslední indiánský císař, který udatně hájil Mexiko proti Španělům. Před popravou r. 1522 byl spolu s jedním ze svých ministrů položen na žhavé uhlí, aby mučením vyzradil, kde skrývá poklady. Na němý dotaz ministrův, zda souhlasí, aby vyzrazením bylo zkráceno jejich utrpení, zvolal prý Guatimozin: „Což já ležím na růžích?“;
- 270: *Richard Savage* — truchlohra z r. 1839; *hugonovské barvy* — týká se dramatické techniky Victora Huga, používající kontrastů;
- 271: *Kdo je Grimm?* — V Narcisu vystupuje s encyklopedisty (tvůrci velikého naučného slovníku francouzského) Holbachem a Diderotem též encyklopedista Frédéric Melchior Grimm (1723–1807), známý hlavně svou činností kritickou. Ve čtvrtém výstupu I. jednání praví Narcis v úvaze o pomíjející věci, že za padesát let lidé budou vědět o Grimmovi jen to, že nespravedlivě kritisoval filosofa J. J. Rousseaua. Českými encyklopedisty míní patrně Neruda F. L. Riegra a jeho spolupracovníka Jakuba Malého, vydavatele a redaktory Slovníku naučného, první české encyklopedie. Oba byli Nerudovi političtí a literární odpůrci, zejména spisovatel a novinář Jakub Malý (1811–1885), hlavní představitel konservativních tendencí v literatuře; *Kupec benátský* — činohra v pěti jednáních z r. 1596 od Williama Shakespeara. Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 8. prosince 1839; *Knihy III, kapitola I* — franc. jednoaktová veselohra; pro české divadlo upravil J. Novotný (E. Pešková). Po prvé v Nov. div. 12. srpna 1862;
- 272: *Noc a jitro* — drama ve čtyřech jednáních, sepsané podle Bulwerova románu. Přel. Václav Filípek. Po prvé ve Stav. div. 23. ledna 1853; *Dií omen!* — osudné znamení; *Malíř v nesnázích* — jednoaktová původní fraška. Po prvé v Nov. div. 21. srpna 1862; *Klobouk* — veselohra v jednom jednání od franc. autorky div. her Delphiny Girardinové (1805–1855). Pro čes. div. upravil V. V. (? Vl. Venkryl =

- Fr. Vinkler) Po prvé v Nov. div. 23. srpna 1862; *šlaka* — struska, odpadek;
- 274: *Pavel Švanda* (1825—1891), významný činitel v českém divadelním životě, v letech 1862—1866 dramaturg Proz. div., později jeho vrchní režisér; v r. 1865 sestavil vlastní divadelní společnost. Chotí jeho byla herečka Eliška Pešková; *tři jednoaktové veselohry* — 2. září 1862 provozována v Nov. div. kromě Vychovatele v čepci Kniha III, kapitola I a Útěk do Afriky;
- 275: *náš list byl první* — ve fejetonu v Hlase 26. července 1862; viz str. 263;
- 277: *na jednom pánu pozorovali jsme...* — týká se J. J. Kolára, který hrál 11. září 1862 presidenta Lamoignona, pravzor Molièrova Tartuffa;
- 278: *Venkovský poslanec* — obraz ze života ve třech jednáních. Napsal něm. spisovatel Alois Berla (1826—1896), původně herec a zpěvák, později dramaturg vídeňského divadla. Přel. J. K. Tyl. Po prvé v aréně ve Pštrosce 29. srpna 1851;
- 279: *jmenovali jsme již herce...* — Václava Brauna, ve fejetonu v Hlase 4. září 1862, str. 276; *Borovská* — vl. jm. z Engelsee, něm. herečka, známá u nás z několika vystoupení v českých představeních r. 1862. Kromě Fausta hrála též v Schillerově hře Úklady a láska Luisu a v Egmontovi Kláru. V r. 1864 byla angažována k lipskému divadlu;
- 280: *Houdek* — patrně komik Alois H., pozdější člen divadelní společnosti Zöllnerovy; *Chvalovský* — Edmund Ch. (1839—1934), původně ochotník Švestkova divadla u Sv. Mikuláše, později člen divadla Prozatímního a Národního;
- 283: *Pražský flašinetář a jeho rodina* — činohra ve třech jednáních od A. Langra; přel. Vojtěch Beníšek (1825—1892), divadelní ochotník a překladatel (zejména veseloher, frašek a operetních textů). Po prvé v Nov. div. 5. října 1862; *Manžel bez ženy* — ...otec bez dítěte, fraška ve třech jednáních od K. A. Görnera; přel. Jan Strakatý. Po prvé v aréně ve Pštrosce 21. srpna 1856;
- 285: *Albina di Rhona* (*kolem r. 1837), známá tanečnice, která se vydávala za Španělku. Původně byla statistkou pražského divadla. Ředitel Hoffmann ji vzal do Vídně, kde pařížský taneční pár Chapuy a Legrainová rozpoznal její veliký talent a dal ji vyškolit v baletu. Na uměleckých turné po Evropě, která pak podnikala jako první tanečnice Dvorního divadla v Madridě, dosahovala velkých úspěchů;
- 287: *Pepita de Oliva* (nar. 1830), populární španělská tanečnice, pořádající v padesátých letech turné po Evropě;
- 288: *Pověst světem vládne* — veselohra ve třech jednáních od J. R. Benedixe. Přel. E. Pešková pod pseud. J. B. Novotný. Po prvé v Nov. div. 19. října 1862;
- 291: *Loupežníci aneb Maškary v nesnázích* — veselohra ve čtyřech jednáních. Přel. V. Venkryl (Fr. Vinkler). Po prvé ve Stav. div. 9. listopadu 1862;

- 292: *Götz z Berlichingů* — hist. drama v šesti jednáních od J. W. Goetha z r. 1773. Přel. J. J. Kolár. Po prvé ve Stav. div. 30. listopadu 1856. Představení 16. listopadu 1862 bylo poslední české představení ve Stav. divadle. 18. listopadu byly zahájeny hry v novém divadle Prozatímním provedením Hálkova Krále Vukašina; *Bayard* — franc. rytíř Pierre de Bayard (asi r. 1475—1527), zvaný „rytíř bez bázně a hany“; Francouzové jej pro jeho osobní ctnosti a bojové úspěchy mnohokrát osvědčené považovali za národního hrdinu.

D O D A T K Y

- 297: *Die Haushälterin* — Hospodyně, jednoaktová veselohra od C. M. Schleicha. Po prvé v německém provedení ve Stav. div. 28. března 1857; *Die eifersüchtige Frau* — Žárlivá paní, veselohra ve dvou jednáních, zpracovaná podle angl. předlohy pro něm. divadlo Augustem Kotzebuem. Pro čes. divadlo pod názvem Žárlivá panička upravil Kl. Püner;
- (Překlad) Pro včerejší divadelní večer, který byl v této divadelní sezóně na zážitky jeden z nejbohatších, byly hry vybrány velmi dobře, i když se tato volba musí vztahovat spíše na možnost dobrého obsazení nežli na literární hodnotu činoher samých. Nová byla Schleichova jednoaktová veselohra „Hospodyně“. Její námět je zcela jednoduchý. Jedna, již ne zcela mladá hospodyně, která mimo obvyklé špatné i dobré vlastnosti stárnoucí panny je navíc vynikající kuchařkou, vládne v domě svého strýce, bývalého profesora, který se nám představuje tak pošetile, že velmi těžko chápeme, jak mohl být příslušníkem dřívějšího svého stavu. Chudý soukromý písař, který vidí svět očima hladového studenta, a vysloužilý důstojník, který měří svět požitky žaludku, vytvářejí směle kreslenou štafáž hlavní osobě kusu. Soukromý písař Schlucker má zneškodniti hádavý rozmar hospodyně milostným poměrem, který s ní zapředl. Ona by však raději chtěla za manžela pensionovaného majora, a také se jí podaří získat ho malou, dosti otřelou intrikou a tím, že ho pohostí správně okořeněným gulášem. Veselohra je opepřena několika dobrými časovými vtipy a vyznačuje se velmi dobrými situacemi. Pí Freyová oslňovala v titulní roli této veselohry právě tak jako v roli paní z Uhlenů ve známé kotzebuovské veselohře „Žárlivá paní“; v této poslednější roli zvláště uplatnila psychologicky správné a charakterisační momenty. Zasloužilou beneficiantku výstižně podporoval p. Wolff, p. Frey a p. Pätsch (profesor Seelgut, soukromý písař Schlucker a major Wackerbart v „Hospodyně“), pak p. Dietz, p. Fischer, p. Siege, p. Weilenbeck a sl. Dietzová. Včera jsme viděli p. Dietze zase jednou v jeho celé umělecké velikosti. Zvláště v nově nastudovaném vaudevillu „Lest a netečnost“ uvedl obecnstvo do nejveselejší nálady svou drastickou,

a přece jemně kreslenou komikou. Sl. Müllerová se projevila jako významná posila vaudevillu a byla jako všichni spoluúčinkující po každé vynikající scéně živě vyvolávána. Beneficiantka byla přijata potleskem, který nebral konce. Dům byl zcela naplněn.

Fr. Frey — Marie Freyová (1815—1870), pův. představitelka dětských rolí v divadle ve Štýrském Hradci, později rolí milovnických; od r. 1830 členka Karlova divadla ve Vídni a od r. 1834 pražského divadla německého;

- 298: *Wolff* — August W., v padesátých letech herec a režisér pražského něm. divadla; hrál role charakterní; *Frey* — Friedrich F. (1824 až 1883) hrál na různých menších scénách. R. 1852 přišel k něm. divadlu v Praze; vystupoval v rolích mladých hrdinů a milovníků, později v rolích charakterních; *Pätsch* — od velikonoc 1846 člen něm. divadla pražského. Měl úspěchy zejména v rolích komických; *Dietz* — Karl D. (1804—1865), nejprve člen kočujících divadelních společností, od r. 1834 člen něm. divadla pražského; hrál zejména komické role ve hrách konverzačních; *Siege* — Johann Nepomuk S., od r. 1856 člen něm. divadla pražského, kde působil jako druhý milovník a episodista; *Weilenbeck* — k pražskému něm. divadlu přišel v prosinci r. 1852 od Dvorního divadla ve Wiesbadenu; hrál úlohy charakterní a intrikánské; *Frl. Dietz* — Anna Dietzova, dcera herce Karla Dietze. Záhy vystupovala v dětských rolích na pražské scéně. Později se uplatňovala v oboru prvních milovnic a salónních dam na něm. divadlech v Brně, Řezně, Berlíně, Královci a Zvěříně; *List und Phlegma* — Lest a netečnost, vaudeville o jednom jednání. Napsal Louis Angely; *Frl. Müller* — viz vysv. k str. 52; *Der Taubstumme oder Der Abbé de l'Épée* — Hluchoněmý aneb Abbé de l'Épée — historické drama v pěti jednáních. Napsal franc. dramatický spisovatel Jean Nicolas Bouilly (1763—1842). Do něm. přel. August Kotzebue. Referát se týká německého představení ve Stav. div. 5. dubna 1857. Pro české divadlo upravil spisovatel Norbert Vaněk (1781—1835);

(Překlad) Byla to zajisté volba dobrá a významná, že bylo ve prospěch ústavu hluchoněmých zvoleno efektní Bouillyho drama „Hluchoněmý“. Nemůžeme však schvalovat, že byl pro obsazení titulní role vybrán skutečný hluchoněmý. Estetický účinek, i když ho jinak Bouillyho drama vyvolává, přichází úplně nazmar a zájem se obrací k politováníhodnému stavu jednotlivce. Mladistvý hluchoněmý p. Jan Hájek, bývalý chovanec ústavu, podal svůj part výrazně, přirozeně a pečlivě. P. Chauer, který zosobnil historického abbé de l'Épée důstojně a pevně, na začátku vypravování ve druhém jednání by měl méně recitačně přednášet, aby jeho výkon byl dokonale zaokrouhlen. Ostatní, většinou velmi vděčné role byly v rukou našich nejlepších divadelních sil a obecnostvo odměňovalo stejně namahavé výkony pánů Weilenbecka, Freye, Dietze a Feistmantla i dam,

- pí Freyové a Dietzové, hlasitou pochvalou. Pí Freyová si získala zvláštní zásluhu o představení krásným a cituplným přednesem účinného prologu od K. E. Eberta, pro tento účel zvlášť napsaného.
- 299: *Feistmantel* — Franz F. (1786—1857), něm. herec, člen Leopoldova divadla ve Vídni, divadla olomouckého a brněnského. Od r. 1817 působil jako komik v Praze. Ochotně též hrával v představeních českých. Známý byl zejména jako Jirka ve Štěpánkově hře Čech a Němec; *podali jsme milerádi článek* — v Čase 21. a 22. ledna 1861 v čl. „Něco o Národním divadle“ navrhoval občan V. B-ček (Vincenc Bubeníček), aby s novým divadlem, jež má býti vybudováno na ná-břeží, byly spojeny místnosti Umělecké besedy, taneční a koncertní síň a restaurace. Výnosem z těchto společenských místností by byly hrazeny úroky z vypůjčeného kapitálu. K tomuto návrhu připojila redakce (Jan Neruda) v textu otištěný doslov;
- 300: *Uveřejňujeme tento nám zasláný článek* — v Čase 27. ledna 1861 bylo otištěno zasláno, v němž sekretář Sboru pro vybudování Národního divadla prof. Jan Jungmann vysvětloval, proč dosud nebylo započato se stavbou. Se zájmem o Národní divadlo poklesly i výtěžky sbírek; *August Markwordt* — viz vysv. k str. 52; *Erwiderung* — odpověď; *Die Journalisten* — veselohra v pěti jednáních z r. 1853. Přel. Fr. P. Volák. Po prvé v Proz. div. 18. ledna 1863; *Schmock* — námezdný novinář, který nemá vlastního přesvědčení;
- 302: *Druhý „list o divadle“* — Hlas 18. dubna 1862 přinesl druhý „list o divadle“, v němž se anonymní autor z řad čtenářstva zastává herců a úrovně českých představení. Nedostatky podle něho jsou za-
viňovány mezerami v hereckém souboru.